

Doc. dr. sc. Slađana Aras Kramar
Docentica na Katedri za građansko procesno pravo,
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

NOVI PRISTUP UREĐENJU POSTUPKA RADI RAZVODA BRAKA U HRVATSKOJ

UDK 347.611.64 (497.5)
Pregledni znanstveni rad
Primljeno: 01.09.2015.

Cilj rada je prikazati osnovna obilježja obiteljskopravne reforme te novine koje je ta reforma donijela u uređenje postupka radi razvoda braka u Hrvatskoj.

U drugom dijelu rada, koji slijedi uvod, iznose se osnovna obilježja reforme postupka radi razvoda braka. Potom slijede dionice o organizacijsko-kompetencijsko-funkcionalnim aspektima postupaka radi razvoda braka bračnih drugova koji imaju zajedničku maloljetnu djecu, kao i bračnih drugova bez zajedničke maloljetne djece.

U zaključnom, petom dijelu rada iznosi se evaluacija novog uređenja postupka radi razvoda braka.

Ključne riječi: *razvod braka, plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, obvezno savjetovanje, obiteljska medijacija, dijete, centar za socijalnu skrb, sud, postupak*

1. UVODNE NAPOMENE

Odredbe o razvodu braka održavaju stav i vrijednosti dominantne društvene grupe unutar konkretne zajednice prema braku, odnosno dopustivosti razvoda braka.¹ U tom kontekstu, mogu se razlikovati prohibitivni do krajnje permisivnih modela. Osim toga, uređenja postupka radi razvoda braka mogu se razlikovati i s obzirom na (krajnju) svrhu, odnosno je li načelno težište odredaba na „spašavanju“ brakova ili pokušaju sporazumnog uređenja pravnih posljedica razvoda braka, posebice u odnosu na djecu.

U cilju podizanja razine zaštite djece i njihovih (postupovnih) prava, prvenstveno u slučaju razvoda braka roditelja,² 2012. godine bila je započela reforma

¹ U odnosu na obiteljsko pravo i postupak, općenito v. u: Maclean, M.; Eekelaar, J. Introduction, u: Maclean, M.; Eekelaar, J. (ur.) *Managing Family Justice in Diverse Societies*, Oxford/Portland: Hart Publishing, 2013., str. 1. i slj. O različitim modelima kojima se označava priroda pravnih (državnih) normi kojima se reguliraju obiteljskih odnosi (tzv. „authorisation“ model, „delegation“ model i „purposive abstention“ model) v. u: Eekelaar, J. *Law and Community Practices*, u: Maclean, M.; Eekelaar, J. (ur.) *Managing Family Justice in Diverse Societies*, Oxford/Portland: Hart Publishing, 2013., str. 16. i slj.

² V. Obrazloženje Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona (2014), travanj 2014., str. 172-175., (file:///C:/Users/Admin/Downloads/PZ_544.pdf, 15. ožujka 2015.).

obiteljskog zakonodavstva u Hrvatskoj, osnivanjem Radne skupine Ministarstva socijalne politike i mladih, a koja je rezultirala donošenjem Obiteljskog zakona 6. lipnja 2014. godine.³ ObZ 2014. treći je Zakon s istim imenom koji je Republika Hrvatska donijela nakon svojeg osamostaljenja.⁴

Obiteljski zakon iz 2014. primjenjivao se nešto više od četiri mjeseca.⁵ 12. siječnja 2015. godine, naime, Ustavni sud Republike Hrvatske donio je Rješenje o pokretanju postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom Obiteljskog zakona iz 2014.,⁶ te je odredio privremenu „suzpenziju“ ObZ-a 2014. na način da je do donošenja konačne odluke u postupku ustavne kontrole privremeno obustavio „...izvršenje svih pojedinačnih akata i radnji koje se poduzimaju na osnovi Obiteljskog zakona (»Narodne novine« broj 75/14.)“ i odredio primjenu ObZ-a iz 2003. Rješenjem USRH stvorena je situacija u kojoj je jedan zakon na snazi – i to Zakon čija se ustavnost ispituje (ObZ 2014.), ali se u cijelosti „privremeno“ ne primjenjuje, dok drugi zakon koji (više) nije na snazi (ObZ 2003.) se na temelju tog Rješenja počeo „privremeno“ primjenjivati do donošenja konačne odluke u postupku ustavne kontrole.⁷

U kontekstu Rješenja Ustavnog suda te privremene obustave primjene odredaba ObZ-a 2014., Ministarstvo socijalne politike i mladih Republike Hrvatske krenulo je putem donošenja novog (četvrtog) Obiteljskog zakona. Najprije je u veljači, a

³ Obiteljski zakon iz 2014. (Narodne novine RH, br. 75/14, 83/14, 5/15; u daljnjem tekstu: ObZ 2014.). Odredbe ObZ-a 2014. kojima se propisuje osnivanje, financiranje, djelatnost, ustrojstvo te nadzor nad Centrom za posebno skrbništvo (čl. 544. – 550. ObZ 2014.) stupile su na snagu osmoga dana od dana objave u Narodnim novinama (28. lipnja 2014.; čl. 563. ObZ 2014.). Najveći dio ObZ-a 2014. stupio je na snagu 1. rujna 2014., osim odredaba o obvezatnosti prvog sastanka obiteljske medijacije koje su stupile na snagu 1. siječnja 2015. godine.

⁴ Nakon osamostaljenja, u Republici Hrvatskoj bio se primjenjivao Zakon o braku i porodičnim odnosima iz 1978. (Narodne novine SRH, br. 11/78, 27/78 – ispravak, 45/89, 51/89 – pročišćeni tekst, 59/90), koji je kao nekadašnji socijalistički republički propis bio preuzet u hrvatsko zakonodavstvo te je uz nekoliko izmjena i dopuna bio važio do 1999. godine. 1998. godine bio je donesen Obiteljski zakon (Narodne novine RH, br. 162/98) koji se temeljio na odredbama Zakona o braku i porodičnim odnosima (Socijalističke Republike Hrvatske) iz 1978. Ubrzo je Zakon iz 1998. bio zamijenjen novim istoimenim Zakonom 2003. godine. Obiteljski zakon iz 2003. (Narodne novine RH, br. 116/03) bio je noveliran 2004. (Narodne novine RH, br. 17/04, 136/04), 2007. (Narodne novine RH, br. 107/07) te 2011. godine (Narodne novine RH, br. 61/11). Određene izmjene i dopune u Zakon iz 2003. bile su izvršene i izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2011. (Narodne novine RH, br. 57/11) te 2013. godine (Narodne novine RH, br. 25/13) (u daljnjem tekstu: ObZ 2003.).

⁵ Stupanjem na snagu ObZ-a 2014., 1. rujna 2014., s radom je započela novoosnovana ustanova za zastupanje djece te osoba s invaliditetom u sudskim postupcima, koju je Zakon nazvao Centar za posebno skrbništvo. U provedbi ObZ-a 2014. doneseni su i pravilnici te potrebna odluka, 1. rujna 2014. (Narodnim novinama RH, br. 106/14).

⁶ Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske, broj: U-I-3101/2014 i dr. od 12. siječnja 2015. (Narodne novine RH, br. 5/15; u daljnjem tekstu: Rješenje).

⁷ O (procesno)pravnim posljedicama privremene obustave izvršenja pojedinačnih akata i radnji koje se poduzimaju na osnovi Obiteljskog zakona iz 2014. v. u: Aras Kramar, S. (Procesno)pravne posljedice privremene obustave izvršenja pojedinačnih akata i radnji koje se poduzimaju na osnovi Obiteljskog zakona, Pravo i porezi, 2 (2015), str. 49-55.

potom u travnju 2015. godine objavljen Nacrt prijedloga (četvrtog) Obiteljskog zakona te otvorena javna rasprava o Nacrtu.⁸ 2. srpnja 2015. zaključena je rasprava u Hrvatskom saboru o Prijedlogu Obiteljskog zakona, gdje je i usvojen 3. srpnja 2015. te upućen predlagatelju radi pripreme Konačnog prijedloga Zakona.⁹ Prijedlog Obiteljskog zakona u tekstu u kojem je usvojen nakon prvog čitanja u Hrvatskom saboru u srpnju 2015. godine (PObZ 2015.) – u većoj mjeri – kvalitativno ni kvantitativno ne odstupa od ObZ-a 2014. u odnosu na uređenje postupaka radi razvoda braka, te položaja djeteta u slučaju razvoda braka roditelja s maloljetnom djecom.

Cilj rada je analizirati osnovne tendencije novog pristupa uređenju postupka radi razvoda braka, kao i pojedine odredbe tog postupka sadržane u PObZ-u 2015. U drugom dijelu rada, koji slijedi uvod, iznose se osnovna obilježja reforme postupka radi razvoda braka. Potom slijede dionice o organizacijsko-kompetencijsko-funkcionalnim aspektima postupaka radi razvoda braka bračnih drugova s i bez zajedničke maloljetne djece. U zaključnom, petom dijelu rada iznosi se evaluacija novog uređenja postupka radi razvoda braka.

U radu se pod pojmom djeteta podrazumijeva zajedničko maloljetno dijete bračnih drugova ako iz konteksta ne proizlazi drugačije.

2. NOVI PRISTUP UREĐENJU POSTUPKA RADI RAZVODA BRAKA: GLAVNE TENDENCIJE OBITELJSKOPRAVNE REFORME

ObZ 2014./PObZ 2015., kao i njegov prethodnik, uređuje brak, izvanbračnu zajednicu žene i muškarca, odnose roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, posvojenje, skrbništvo, uzdržavanje te postupke u vezi s obiteljskim odnosima i skrbništvom (čl. 1. st. 1. ObZ 2014./PObZ 2015.). Osim toga, ObZ 2014./PObZ 2015. uređuje i obvezno savjetovanje te obiteljsku medijaciju kao postupke u vezi s obiteljskim odnosima koji se vode pred tijelima koji ne pripadaju sudbenoj vlasti (čl. 1. st. 1. ObZ 2014./PObZ 2015.).

⁸ Nacrt Prijedloga Obiteljskog zakona (2015), veljača 2015.,

http://www.mspm.hr/novosti/vijesti/javna_rasprava_o_nacrtu_prijedloga_obiteljskog_zakona_s_konacnim_prijedlogom_zakona_i_savjetovanje_o_nacrtu_prijedloga_iskaza_o_procjeni_ucinaka_propisa_za_nacrt_prijedloga_obiteljskog_zakona, 15. ožujka 2015.;

Nacrt Prijedloga Obiteljskog zakona (2015), travanj 2015.,

http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/javna_rasprava/javna_rasprava_o_nacrtu_prijedloga_obiteljskog_zakona_i_prijedlogu_iskaza_o_procjeni_ucinaka_propisa_za_nacrt_prijedloga_obiteljskog_zakona, 5. lipnja 2015.

⁹ Prijedlog Obiteljskog zakona je usvojen uz 76 glasova za, 17 protiv i 7 suzdržanih glasova. Prijedlog Obiteljskog zakona (2015), prvo čitanje, P.Z.E. br. 847, <http://www.sabor.hr/prijedlog-obiteljskog-zakona-prvo-citanje-pze-br-8>, 28. srpnja 2015. (u daljnjem tekstu: PObZ 2015.).

Kvalitativne promjene učinjene ObZ-om 2014./PObZ-om 2015. u prvom redu usmjerene su na prestanak braka (bračnih drugova s maloljetnom djecom), odnose roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, posvojenje, skrbništvo te uzdržavanje djeteta.¹⁰ Reforma obiteljskog zakonodavstva donijela je i određene terminološke promjene. ObZ 2014./PObZ 2015. koristi termin roditelj s kojim će dijete „stanovati“, odnosno s kojim dijete „stanuje“ umjesto termina roditelj s kojim će dijete „živjeti“, odnosno s kojim dijete „živi“ nakon razvoda braka roditelja. Umjesto termina ostvarivanja „susreta i druženja“ s drugim roditeljem, ObZ 2014./PObZ 2015. prihvatio je termin ostvarivanje „osobnih odnosa“ s drugim roditeljem.¹¹

Posebni se reforme na području postupka radi razvoda braka očituju u jačanju stranačke autonomije, ali i odgovornosti bračnih drugova-roditelja za postizanje sporazuma o sadržajima roditeljske skrbi te uzdržavanju djeteta (a koji Zakon naziva plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, čl. 106. ObZ 2014./PObZ 2015.). Paralelno s jačanjem stranačke autonomije, promjene se očituju i u jačanju izvansudskih mehanizama rješavanja obiteljskopравnih sporova (obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija, čl. 320. – 344. ObZ 2014./PObZ 2015.). Posljedično, došlo je do izmjena glede izbora vrste procedure u slučaju sporazuma bračnih drugova o razvodu braka (te zajedničkoj maloljetnoj djeci), propisivanjem izvanparničnog sudskog postupanja (čl. 433., čl. 453 – 460. ObZ 2014./PObZ 2015.).

Uvažavajući međunarodne standarde na području (postupovnih) prava djece te pravosuđa prilagođenog djeci,¹² ispravljene su nedorečenosti postojećeg sustava te je izriekom uređeno sudjelovanje djeteta u postupku radi razvoda braka roditelja, u dijelu u kojem se odlučuje o pitanjima koja ga se tiču (čl. 358. – 361. ObZ 2014./PObZ 2015.). Osnovana je i ustanova za zastupanje djece u sudskim postupcima, tako i (spornim) postupcima radi razvoda braka, čiji djelatnici-posebni skrbnici zastupaju djecu samostalno i neovisno od njihovih roditelja, imajući u vidu prvenstveno interese i dobrobit djeteta (čl. 240., čl. 414. st. 2., čl. 544. – 550. ObZ 2014./PObZ 2015.). Istovremeno s osnivanjem specijalizirane ustanove za zastupanje djece – Centra za posebno skrbništvo, redefinirane su uloge centara za socijalnu skrb u brakorazvodnim postupcima, u segmentu u kojem se odlučuje

¹⁰ V. Obrazloženje Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona (2014), travanj 2014. (*op. cit.* bilj. 2), str. 172-175.; Prijedlog Obiteljskog zakona (2015), lipanj 2015. (*op. cit.* bilj. 9), str. 2-16.

¹¹ V. Obrazloženje Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona (2014), travanj 2014. (*op. cit.* bilj. 2), str. 205-207.; Prijedlog Obiteljskog zakona (2015), lipanj 2015. (*op. cit.* bilj. 9), str. 204-207.

¹² Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima djeteta iz 1989. (Službeni list SFRJ, 15/90; Narodne novine RH – MU, 12/93, 20/97). Europska Konvencija o ostvarivanju dječjih prava iz 1996. (Narodne novine RH – MU, 1/10, 3/10). Smjernice Odbora ministara Vijeća Europe o pravosuđu prilagođenom djeci iz 2010., http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_HRV.pdf, 28. srpnja 2015.

o pitanjima koja se tiču djece. Od nekadašnjeg umješača *sui generis*, umješača s položajem samostalnog sudionika,¹³ uloga centra za socijalnu skrb svedena je na pomoćno tijelo suda u utvrđivanju najboljeg interesa odnosno dobrobiti djeteta (čl. 356. ObZ 2014./PObZ 2015.).¹⁴ Propisani su i zadaci te kriteriji prema kojima bi sud trebao prosuđivati najbolji interes, odnosno dobrobit djeteta prilikom donošenja odluke s kojim će roditeljem dijete stanovati, i o ostvarivanju osobnih odnosa te drugih sadržaja roditeljske skrbi (čl. 416. ObZ 2014./PObZ 2015.).

Uz jačanje postupovnog položaja djeteta, ObZ-om 2014./PObZ-om 2015. propisalo se sudjelovanje osoba s invaliditetom lišenih poslovne sposobnosti u statusnim (bračnim) stvarima te stvarima u kojima se odlučuje o njihovoj roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima i mjerama za zaštitu prava i dobrobiti njihova djeteta (čl. 364. ObZ 2014./PObZ 2015.). Uzimajući u obzir zaštitu ljudskih prava odraslih osoba s invaliditetom, napušten je i institut roditeljske skrbi nakon punoljetnosti kao oblik zaštite i skrbi za punoljetne osobe (djecu) koje su lišene poslovne sposobnosti zbog njegove neprimjerenosti, stavljanja odraslih osoba s invaliditetom u pravni položaj maloljetnog djeteta.¹⁵ Stoga se, prema novom uređenju, uz postupak radi razvoda braka (više) neće odlučivati o tome s kojim će roditeljem punoljetno dijete lišeno poslovne sposobnosti živjeti, o susretima i druženju te drugim sadržajima roditeljske skrbi, kao i o uzdržavanju te djece (v. čl. 294., čl. 300. ObZ 2003.).

Budući da Prijedlog Obiteljskog zakona u tekstu u kojem je usvojen nakon prvog čitanja u Hrvatskom saboru (3. srpnja 2015.; POBZ 2015.) – u većoj mjeri – kvalitativno ni kvantitativno ne odstupa od ObZ-a 2014. u odnosu na uređenje postupaka radi razvoda braka i položaja djeteta u slučaju razvoda braka bračnih drugova s maloljetnom djecom, u radu će se analizirati uređenje prema POBZ-u 2015., te kod navođenja odredaba koristiti kratica „POBZ 2015.“. Ako se uređenjem iz POBZ-a 2015. značajnije odstupa od uređenja iz 2014. (ObZ 2014.), to će se radu posebno naznačiti.

¹³ O ulozi centra za socijalnu skrb kao umješača *sui generis*, odnosno umješača s položajem samostalnog sudionika prema ObZ-u 2003. v. više u: Triva, S.; Dika, M. Građansko parnično procesno pravo, 7. izd., Zagreb: Narodne novine, 2004., str. 247-248.; Dika, M. Građansko parnično pravo; Stranke, njihovi zastupnici i treći u parničnom postupku; IV. knjiga, Zagreb: Narodne novine, 2008., str. 295-297.; Aras, S. Centar za socijalnu skrb u ulozi stranke i umješača (intervenijenta) u statusnim i alimentacijskim postupcima, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 59 (2009), 2-3, str. 473-527.

¹⁴ Razlog je napuštanja sudjelovanja centra za socijalnu skrb u obiteljskim sudskim postupcima što je dosadašnja praksa pokazala da se centar uopće nije služio ovlaštenjima koje je imao kao umješač, odnosno da se komunikacija među sudovima i centrima za socijalnu skrb svodila samo na dostavu podnesaka. V. Obrazloženje Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona (2014), travanj 2014. (*op. cit.* bilj. 2), str. 286-287.; Prijedlog Obiteljskog zakona (2015), lipanj 2015. (*op. cit.* bilj. 9), str. 286-287.

¹⁵ I dalje postoji mogućnost da roditelji skrbe o punoljetnom djetetu lišenom poslovne sposobnosti, međutim, ne kao roditelji koji ostvaruju roditeljsku skrb nakon punoljetnosti, već skrbnici (čl. 247. st. 2. ObZ 2014./POBZ 2015.). V. Obrazloženje Konačnog prijedloga Obiteljskog zakona (2014), travanj 2014. (*op. cit.* bilj. 2), str. 263.; Prijedlog Obiteljskog zakona (2015), lipanj 2015. (*op. cit.* bilj. 9), str. 262-263.

3. RAZVOD BRAKA BRAČNIH DRUGOVA S MALOLJETNOM DJECOM

3.1. Općenito

Postupak radi razvoda braka predstavlja jedan od tri postupaka u bračnim stvarima (čl. 369. st. 1. POBZ 2015.).¹⁶ Razvod braka može tužbom zahtijevati jedan bračni drug, a oba bračna druga prijedlogom za sporazumni razvod braka (čl. 50. st. 1. POBZ 2015.).

Jedna od važnijih novina obiteljskoppravne reforme sastoji se u izmjeni vrste procedure u slučaju da oba bračna druga predlažu sporazumni razvod braka. Dok ObZ 2003. propisuje parnični postupak kao pravozaštitni put (čl. 42. st. 1., čl. 280. st. 2. ObZ 2003.), POBZ-om 2015. propisuje se izvanparnično postupanje ako oba bračna druga predlažu sporazumni razvod braka (čl. 50., čl. 433., čl. 453. st. 1. POBZ 2015.).¹⁷

Postupak radi razvoda braka na temelju sporazuma, kao i postupak radi razvoda braka po tužbi, uređeni su primjenom četiri metoda. U (izvanparničnim i parničnim) postupcima radi razvoda braka primjenjuju se opće odredbe POBZ-a 2015. (čl. 345. – 367. POBZ 2015.) te, supsidijarno, odredbe Zakona o parničnom postupku¹⁸ (čl. 346. POBZ 2015.). U (izvanparničnim) postupcima radi sporazumnog razvoda braka primjenjuju se i opće odredbe POBZ-a 2015. o izvanparničnim postupcima (čl. 434. – 448. POBZ 2015.), dok u (parničnim) postupcima radi razvoda braka primjenjuju se opće odredbe o postupku u bračnim sporovima (čl. 369. – 373. POBZ 2015.). Konačno, za (izvanparnični i parnični) postupak radi razvoda braka, POBZ 2015. sadrži i posebne odredbe kojima se oni uređuju (čl. 379. – 381. POBZ 2015.; čl. 453. – 460. POBZ 2015.).

Ako se uz razvod braka bračnih drugova-roditelja odlučuje o roditeljskoj skrbi te uzdržavanju djeteta, tada se na adhezijski, pridruženi postupak o tim pitanjima primjenjuju i odgovarajuće odredbe postupka radi odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 461. – 469. POBZ 2015.), odnosno radi rješavanja pitanja o roditeljskoj skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem i uzdržavanju djeteta (čl. 408. – 422. POBZ 2015.).

¹⁶ Među postupke u bračnim sporovima, POBZ 2015. razlikuje postupak radi utvrđivanja postoji li brak ili ne postoji, radi poništaja te razvoda braka (čl. 369. POBZ 2015.).

¹⁷ Prijedlog za sporazumi razvod braka kao i sam postupak pripadaju u izvanparničnu proceduru. Riječ je naime o nespornoj stvari te imamo dva predlagatelja čiji interesi nisu suprotstavljeni.

¹⁸ Zakon o parničnom postupku (Službeni list SFRJ, br. 4/77 – 35/91; Narodne novine RH, br. 26/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – v. čl. 50. Zakona o arbitraži, 117/03, 88/05 – v. čl. 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, 2/07 – v. Odluku USRH od 20. prosinca 2006., 84/08, 96/08 – v. Odluku USRH od 9. srpnja 2008., 123/08 – ispravak, 57/11, 148/11 – pročišćeni tekst, 25/13, 43/13 – v. Rješenje USRH od 26. ožujka 2013.; u daljnjem tekstu: ZPP).

3.2. Sporazum roditelja: plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi

Težište obiteljskopravne reforme je na načelu sporazumnog rješavanja obiteljskih sporova, a koje je izraženo i među temeljnim načelima POBZ-a 2015. odredbom čl. 9., prema kojoj je poticanje sporazumnog rješavanja obiteljskih odnosa zadaća svih koji obitelji pružaju stručnu pomoć ili odlučuju o obiteljskim odnosima. Upravo je to načelo dobilo na vrijednosti na području ostvarivanja roditeljske skrbi, i to posebice u okolnosti u kojima roditelji djeteta trajno ne žive u obiteljskoj zajednici.

Kao i prema ObZ-u 2003., tako i prema novom uređenju, roditelji mogu zajednički ostvarivati roditeljsku skrb (*arg. ex:* čl. 99. st. 1. ObZ 2003.; čl. 104. st. 1. POBZ 2015.). Nakon razvoda braka odnosno prestanka obiteljske zajednice roditelja, međutim, roditelji mogu zajednički ostvarivati roditeljsku skrb samo na temelju sporazuma o načinu ostvarivanja zajedničke roditeljske skrbi, a koji POBZ 2015. naziva plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 104. st. 1. i 2., čl. 106. st. 1. POBZ 2015.).

Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi roditelji mogu sastaviti samostalno, u postupku obveznog savjetovanja, kao i u postupku obiteljske medijacije (čl. 106. st. 5. POBZ 2015.).¹⁹ Planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi mora se detaljno urediti: (1) mjesto i adresa djetetova stanovanja, (2) vrijeme koje će dijete provoditi sa svakim od roditelja, (3) način razmjene informacija u vezi s davanjem suglasnosti pri donošenju odluka bitnih za dijete (čl. 108. POBZ 2015.²⁰), te razmjene važnih informacija u vezi s djetetom (čl. 111. POBZ 2015.²¹), (4) visina uzdržavanja kao obveza roditelja kod kojega dijete ne stanuje i (5) način na koji će se rješavati buduća sporna pitanja (čl. 106. st. 2. POBZ 2015.). Planom se mogu urediti i druga pitanja ostvarivanja roditeljske skrbi za koja roditelji smatraju da su bitna za dijete

¹⁹ O obveznom savjetovanju i obiteljskoj medijaciji v. *infra ad* 3.3. i 3.4.

²⁰ Kad roditelji ostvaruju zajedničku roditeljsku skrb, odluke koje su bitne za dijete, kao i suglasnosti dužni su donijeti, odnosno dati sporazumno. Odluke koje su bitne za dijete odnose se na zastupanje u vezi s bitnim osobnim pravima djeteta i zastupanje u vezi s vrjednijom imovinom i imovinskim pravima djeteta (čl. 108. st. 1. i 2. POBZ 2015.). U čl. 100. st. 1. te čl. 101. POBZ-a 2015. određene su odluke koje su bitne za dijete, a odnose se na zastupanje u vezi s bitnim osobnim pravima djeteta te imovinom i imovinskim pravima djeteta. Međutim, odluke koje su bitne za dijete mogu biti i druge odluke koje mogu znatno utjecati na život djeteta kao što je ostvarivanje osobnih odnosa s djetetu bliskim osobama, izvanredni medicinski postupci ili liječenje te izbor škole – za koje odluke se inače smatra da je drugi roditelj dao svoju suglasnost, a čije se donošenje, odnosno davanje suglasnosti drugog roditelja također može urediti planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 108. st. 3. u vezi s čl. 106. st. 3. POBZ 2015.).

²¹ Roditelji su dužni, bez obzira na to ostvaruju li roditeljsku skrb zajednički ili samostalno, međusobno razmjenjivati informacije o očuvanju djetetova zdravlja i dosljednosti u odgoju te informacije u vezi sa školskim i izvanškolskim obvezama djeteta. Razmjena informacija mora biti jasna, brza i usmjerena isključivo na dijete (čl. 111. st. 1. POBZ 2015.). Roditelji ne smiju dužnost suradnje te međusobnog razmjenjivanja informacija koristiti s ciljem kontrole drugog roditelja (čl. 111. st. 2. POBZ 2015.).

(čl. 108. st. 3. POBZ 2015.), te o kojima su roditelji dužni odlučivati sporazumno (čl. 106. st. 3. POBZ 2015.).^{22 23}

Postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi trebalo bi olakšati i uvođenje tablice o uzdržavanju koju ministar nadležan za poslove socijalne skrbi određuje jednom godišnje (najkasnije do 1. travnja tekuće godine), uzimajući u obzir prosječne potrebe maloljetnog djeteta u skladu s dobi djeteta, prihodima roditelja obveznika uzdržavanja prema platnim razredima i prosječnim troškovima života u Republici Hrvatskoj (čl. 314. st. 4. POBZ 2015.).^{24 25}

Roditelji su dužni upoznati dijete sa sadržajem plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i omogućiti mu da izrazi svoje mišljenje u skladu s njegovom dobi i zrelošću, te ga poštovati u skladu s djetetovom dobrobiti (čl. 106. st. 4. POBZ 2015.). Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi može se mijenjati u skladu s dobi i zrelošću djeteta ili ako to zahtijevaju bitno promijenjene okolnosti (čl. 107. st. 2. POBZ 2015.).

Kako bi plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi stekao svojstvo ovršne isprave, plan se može podnijeti sudu u izvanparničnom postupku radi provjere sadržaja te njegova odobravanja (čl. 107. st. 1. POBZ 2015.). Međutim, ako se bračni drugovi-roditelji žele sporazumno razvesti, oni moraju uz prijedlog za sporazumni razvod braka podnijeti i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi jer u protivnom sporazumni razvod braka nije dopušten (čl. 54. st. 2., čl. 456. POBZ 2015.).

Ako se roditelji nisu sporazumjeli o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, ili ga je sud odbio odobriti, roditelji-bračni drugovi ne mogu se sporazumno razvesti (čl. 54. st. 2., čl. 456., čl. 458. POBZ 2015.). U tom slučaju, svaki bračni drug može podnijeti tužbu radi razvoda braka (čl. 53., čl. 56., čl. 413. st. 1. t. 1. POBZ 2015.),

²² Ministar nadležan za poslove socijalne skrbi dužan je pravilnikom propisati obvezan sadržaj obrasca plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 107. st. 3. POBZ 2015.). U provedbi ObZ-a 2014., donesen je Pravilnik o obveznom sadržaju obrasca plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (Narodne novine RH, br. 106/14). Prema prijelaznim i završnim odredbama, taj Pravilnik ostaje na snazi do stupanja na snagu novog, donesenog u provedbi POBZ-a 2015. (čl. 560. st. 1. POBZ 2015.).

²³ U praksi, u primjeni ObZ-a 2014., navodilo se da bi roditelji planom o zajedničkoj roditeljskoj skrbi mogli urediti i druge odluke, pitanja koja mogu znatno utjecati na život djeteta primjerice ostvarivanje osobnih odnosa s djetetu bliskim osobama, izbor škole, slobodnih aktivnosti, skrb o djeci s posebnim potrebama, posebne aktivnosti djeteta, putovanja u inozemstvo, držanje i predaja putovnice, kućni ljubimci, troškovi putovanja djeteta k roditelju koji živi u drugom gradu, itd. Parać Garma, M. Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi – novi pristup razvodu braka s djecom, u: Barbić, J. (ur.) Novo uređenje obiteljskih sudskih postupaka, Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 2014., str. 84.

²⁴ U provedbi ObZ-a 2014., donesena je Odluka o tablici o prosječnim potrebama maloljetnog djeteta (Narodne novine RH, br. 106/14). Prema prijelaznim i završnim odredbama, ta Odluka ostaje na snazi do stupanja na snagu nove, donesene u provedbi POBZ-a 2015. (čl. 560. st. 17. POBZ 2015.).

²⁵ U praksi se ističe da je najviše problema oko postizanja sporazuma/dogovora roditelja, prema ObZ-u 2003., predstavljao sporazum/dogovor roditelja oko visine iznosa uzdržavanja, a ne pitanja s kojim će roditeljem dijete stanovati te o susretima i druženju. Sudska praksa je pokazala da roditelji najteže postižu dogovor o visini uzdržavanja, te se sporovi koje vode nakon donošenja prve odluke o roditeljskoj skrbi i uzdržavanju u najvećem broju odnose na izmjenu odluke o uzdržavanju. Parać Garma, M. (*op. cit.* bilj. 23), str. 86.

ili svaki roditelj i dijete mogu podnijeti tužbu radi rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete stanovati, načinu ostvarivanja roditeljske skrbi, osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem te uzdržavanju djeteta (čl. 409. st. 1. POBZ 2015.). U slučaju kad bi se postupak u kojem se odlučuje o ostvarivanju roditeljske skrbi, osobnih odnosa te uzdržavanju djeteta pokrenut prije postupka radi razvoda braka bračnih drugova-roditelja u kojem je sud također dužan odlučiti o tim pitanjima po službenoj dužnosti (čl. 53., čl. 56. st. 3., čl. 413. POBZ 2015.), POBZ 2015. propisuje spajanje tog postupka s postupkom radi razvoda braka (čl. 412. POBZ 2015.).²⁶ Naime, sud je dužan odlučiti po službenoj dužnosti s kojim će roditeljem dijete stanovati, o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom te uzdržavanju djeteta, među ostalim, odlukom kojom se brak razvodi te u drugim slučajevima razdvojenog života roditelja (čl. 413. st. 1. t. 1. POBZ 2015.).

Nepostizanje sporazuma roditelja o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi u okolnostima u kojima roditelji djeteta trajno ne žive u obiteljskoj zajednici ima i daljnjih procesnopravnih (te materijalnopravnih) posljedica. U postupku radi razvoda braka pokrenutog tužbom (odnosno u samostalnom sporu radi rješavanja pitanja o roditeljskoj skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem i uzdržavanju djeteta), ako bračni drugovi-roditelji nisu niti naknadno tijekom postupka postignuli sporazum (čl. 420. POBZ 2015.),²⁷ sud može samo jednom roditelju povjeriti ostvarivanje roditeljske skrbi (samostalno ostvarivanje roditeljske skrbi) (čl. 105. st. 3. POBZ 2015.), dok drugi roditelj ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom, pravo na donošenje svakodnevnih odluka u vezi s djetetom (čl. 110. st. 1. POBZ 2015.²⁸), i odluka o poduzimanju nužnih radnji u slučaju neposredne opasnosti (čl. 110. st. 3. POBZ 2015.²⁹), te pravo na

²⁶ Razlog za propisivanje spajanja postupka o ostvarivanju roditeljske skrbi, osobnih odnosa te uzdržavanju djeteta s postupcima radi razvoda braka treba tražiti i u sudskoj praksi gdje je bilo slučajeva da je sud u brakorazvodnom postupku donio odluku o uzdržavanju djeteta protivno pravilu o zabrani dvostruke litispendencije; dakle, iako je već ranije bio pokrenut postupak radi određivanja uzdržavanja te je u njemu i donesena presuda koja je ranije postala pravomoćna. Jedan od takvih slučajeva dospio je i pred Ustavni sud Republike Hrvatske povodom ustavne tužbe pozivom na povredu prava na pravično suđenje. V. U-III/267/2002 od 20. lipnja 2007. godine (Narodne novine RH, 74/07).

²⁷ Sukladno temeljnom načelu sporazumnog rješavanja obiteljskih sporova (čl. 9. POBZ 2015.), (i) oni roditelji koji nisu uspjeli postići plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi nastoje se potaknuti – različitim mehanizmima – na (naknadno) postizanje sporazuma tijekom spornog, parničnog postupka radi razvoda braka te o roditeljskoj skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa i o uzdržavanju djeteta (v. čl. 338., čl. 420. POBZ 2015.).

²⁸ Roditelji, bez obzira na to ostvaruju li roditeljsku skrb zajednički ili samostalno, imaju pravo samostalno donositi svakodnevne odluke u vezi s djetetom za vrijeme kad se dijete nalazi kod jednoga od njih (čl. 110. st. 1. POBZ 2015.). Roditelji su dužni međusobno poštovati roditeljsku samostalnost u donošenju tih odluka i roditeljski autoritet u vrijeme kad se dijete nalazi kod drugog roditelja (čl. 110. st. 2. POBZ 2015.).

²⁹ U hitnim slučajevima, kad prijeti neposredna opasnost za dijete, svaki od roditelja ima pravo, bez suglasnosti drugog roditelja donijeti odluke o poduzimanju nužnih radnji u skladu s djetetovom dobrobiti i o tome odmah obavijestiti drugog roditelja (čl. 110. st. 3. POBZ 2015.).

informacije o bitnim okolnostima vezanim uz osobna prava djeteta (čl. 112. st. 1. POBZ 2015.). Kad sud donosi odluku o samostalnom ostvarivanju roditeljske skrbi, odredit će hoće li roditelj koji samostalno ostvaruje roditeljsku skrb sam zastupati dijete u ostvarenju bitnih osobnih prava ili uz suglasnost drugog roditelja (čl. 100.,³⁰ čl. 105. st. 5. POBZ 2015.).

Prilikom donošenja odluke u spornom postupku o tome koji će roditelj samostalno ostvarivati roditeljsku skrb, uz određivanja prava drugog roditelja, sud je dužan posebno voditi računa koji je od roditelja spreman na suradnju i sporazum o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 105. st. 3. POBZ 2015.), dakle, cijeliti spremnost svakog od roditelja na suradnju u postupku obveznog savjetovanja ili spremnost na sudjelovanje u obiteljskoj medijaciji, te spremnost svakog od roditelja na poticanje ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem (čl. 416. st. 2. POBZ 2015.³¹). Pritom POBZ 2015. na specifičan način uređuje teret dokazivanja u parničnom postupku. Roditelj koji se protivi zajedničkom ostvarivanju roditeljske skrbi, odnosno sklapanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sporazumu dužan je dokazati da zajednička roditeljska skrb nije za dobrobit djeteta. U protivnom, sud može samostalno ostvarivanje roditeljske skrbi povjeriti drugom roditelju, međutim, (samo) ako je to u skladu s dobrobiti djeteta (čl. 105. st. 4. POBZ 2015.³²).

Nepostizanje sporazuma roditelja o ostvarivanju roditeljske skrbi te, općenito, njihova nesuradnja utječe i na položaj djeteta u sudskom postupku te troškove postupka. U slučaju postizanja, provjere i odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (uz sporazumni razvod braka), dijete zastupaju oba roditelja (čl. 461. st. 2. POBZ 2015.), dok u slučaju spora djetetu se osigurava zastupanje putem imenovanja posebnog skrbnika, uz kojega roditelji djeteta nisu ovlašteni poduzimati radnje u postupku (čl. 414. POBZ 2015.). U slučaju spora o roditeljskoj skrbi uz razvod braka po tužbi, sud je dužan djetetu omogućiti i da izrazi svoje mišljenje (čl. 416. st. 1. t. 1., čl. 360., čl. 361. POBZ 2015.) te, po potrebi, pribaviti nalaz i mišljenje centra za socijalnu skrb ili ovlaštenog sudskog vještaka (čl. 416. st. 1. t. 3. POBZ 2015.).

Uz načelnu odredbu prema kojoj u statusnim stvarima, stvarima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima (i mjerama za zaštitu prava i

³⁰ Odluke roditelja o bitnim osobnim pravima djeteta odnose se na promjenu djetetova osobnog imena, promjenu prebivališta, odnosno boravišta djeteta i izbor ili promjenu vjerske pripadnosti (čl. 100. st. 1. POBZ 2015.), te davanje suglasnosti za priznanje, odnosno za pristanak na priznanje očinstva koje je dalo njihovo dijete u odnosu na očinstvo vlastitoga djeteta (čl. 100. st. 6. POBZ 2015.). Pritom je u čl. 100. POBZ-a 2015., u odnosu na čl. 100. ObZ-a 2014., došlo do manjih terminoloških i nomotehničkih izmjena.

³¹ Spremnost na suradnju roditelja oko postizanja sporazuma o roditeljskoj skrbi, međutim, nije od važnosti u slučajevima obiteljskog nasilja (čl. 416. st. 3. POBZ 2015.).

³² POBZ-om 2015. preuzeta je odredba čl. 105. st. 4. ObZ-a 2014., uz dodavanje određenja o pravnim posljedicama u slučaju da roditelj ne uspije dokazati da zajednička roditeljska skrb nije za dobrobit djeteta.

dobrobiti djeteta) te u stvarima uzdržavanja djeteta sud će o troškovima postupka odlučiti slobodno, vodeći računa o okolnostima slučaja i o ishodu postupka (čl. 366. st. 1. POBZ 2015.), POBZ 2015. – uzimajući u obzir postupanje roditelja oko postizanja sporazuma o roditeljskoj skrbi tijekom postupka obveznog savjetovanja i/ili obiteljske medijacije – propisuje da sud može odrediti da troškove posebnog skrbnika djeteta snose roditelji (čl. 366. st. 2., čl. 327. POBZ 2015.). Budući da je dijete stranka spora radi rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete stanovati, načinu ostvarivanja roditeljske skrbi, osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem te uzdržavanju djeteta zastupana putem posebnog skrbnika (čl. 409. st. 1., čl. 414. POBZ 2015.), ono kao stranka može i predlagati izvođenje dokaza, a što u konačnici utječe na ukupan iznos troškova postupka. Troškove izvođenja dokaza koje predlaže dijete predujmljuju roditelji u iznosima koje sud odredi po slobodnoj ocjeni (čl. 366. st. 3. POBZ 2015.), a treba uzeti da ih roditelji i konačno snose (*arg. ex:* čl. 366. st. 1. i 2. u vezi s st. 3. POBZ 2015.).

3.3. Obvezno savjetovanje

U cilju poticanja i osnaženja sporazumnog rješavanja obiteljskopравnih sporova, posebice onih u kojima sudjeluju djeca, reformom obiteljskog zakonodavstva umjesto instituta posredovanja prije razvoda braka, propisani su obvezno savjetovanje te obiteljska medijacija kao postupci u vezi s obiteljskim odnosima koji se vode pred tijelima koja ne pripadaju sudbenoj vlasti (čl. 1. st. 1., čl. 320. – 344. POBZ 2015.).

Obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija propisani su u posebnom, sedmom dijelu POBZ-a 2015. (čl. 320. – 344. POBZ 2015.). Svrha je obveznog savjetovanja, kako proizlazi iz POBZ-a 2015., pomoći članovima obitelji da donesu sporazumne odluke o obiteljskim odnosima vodeći posebnu brigu o zaštiti obiteljskih odnosa u kojima sudjeluje dijete te o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma i pokretanju sudskih postupaka u kojima se odlučuje o osobnim pravima djeteta (čl. 321. st. 1. POBZ 2015.). Dakle, cilj je obveznog savjetovanja dvojak: s jedne strane, pomoći članovima obitelji u postizanju sporazuma u obiteljskim odnosima u kojima sudjeluju djeca, među ostalim, upoznavanjem članova obitelji s prednostima i karakteristikama obiteljske medijacije (čl. 321. st. 1., čl. 325. st. 1., čl. 327. st. 1., čl. 330. POBZ 2015.) te, s druge strane, ako prvi cilj ne uspije, informirati članove obitelji o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma, odnosno o sudskom postupku u kojem će se rješavati njihov spor iz obiteljskog odnosa, uz sudjelovanje djeteta zastupanog neovisno i samostalno od roditelja (čl. 321. st. 1., čl. 325. st. 1., čl. 327. st. 2. i 3., čl. 240. st. 1. POBZ 2015.).³³

³³ O (glavnom) cilju posredovanja prije razvoda braka (u nekadašnjoj terminologiji: mirenje) prema ObZ-u 2003. v. u: Aras Kramar, S. Suradnja centra za socijalnu skrb i suda u obiteljskim sudskim postupcima – novo hrvatsko obiteljskopравno uređenje, Pravni zapisi, god. V., br. 2 (2014), str. 536-540.

Obvezno savjetovanje provodi stručni tim centra za socijalnu skrb (čl. 321. st. 2. POBZ 2015.).³⁴ S obzirom na sadržaj obveznog savjetovanja te posebne dužnosti centra za socijalnu skrb, POBZ 2015. razlikuje obvezno savjetovanje koje se provodi prije pokretanja postupka radi razvoda braka u kojem postoji zajedničko maloljetno dijete, te prije pokretanja ostalih sudskih postupaka o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom (čl. 322. st. 1. POBZ 2015.).^{35 36}

U obveznom savjetovanju sudjeluju članovi obitelji osobno i bez punomoćnika (čl. 321. st. 4. POBZ 2015.). Reformom obiteljskog zakonodavstva vodilo se računa i o pravnom položaju te postupovnim pravima djeteta tijekom pokušaja sporazumnog rješavanja obiteljskopravnih sporova, te je POBZ-om 2015. propisano da se djetetu u postupku obveznog savjetovanja može, uz pristanak njegovih roditelja, omogućiti izražavanje mišljenja (čl. 325. st. 3., čl. 329. st. 2. POBZ 2015.). Osim toga, i prema čl. 106. st. 4. POBZ-a 2015., roditelji su dužni upoznati dijete sa sadržajem plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi i omogućiti mu da izrazi svoje mišljenje u skladu s njegovom dobi i zrelošću, te ga poštovati u skladu s djetetovom dobrobiti. Upitno je, međutim, koliko je – u konačnici – oportuno uvjetovati pravo djeteta na izražavanje mišljenja tijekom postupka obveznog savjetovanja pristankom njegovih roditelja.³⁷

Preporuke Odbora UN za prava djece u odnosu na pravo djeteta da izrazi mišljenje idu u pravcu priznanja i potrebe da sve države članice uključe pravo djeteta na izražavanje mišljenja i tijekom postupka obiteljske medijacije te sličnih postupaka u slučaju razvoda braka roditelja i uređenja roditeljske skrbi nakon razvoda. To pravo se ne uvjetuju određenom dobi djeteta niti pristankom roditelja.

³⁴ Pravilnik o obveznom savjetovanju Republike Hrvatske iz 2014., Narodne novine RH, br. 106/14, koji je donesen u provedbi ObZ-a 2014., određuje da stručni tim centra za socijalnu skrb u provedbi obveznog savjetovanja čine pravnik te socijalni radnik ili psiholog (čl. 8. st. 1. Pravilnika). Pravilnikom su posebno navedene zadaće socijalnog radnika i psihologa, te pravnik kao člana stručnog tima u provedbi obveznog savjetovanja (čl. 8. st. 2. – 4. Pravilnika). Prema prijelaznim i završnim odredbama, taj Pravilnik ostaje na snazi do stupanja na snagu novog, donesenog u provedbi POBZ-a 2015. (čl. 560. st. 11. POBZ 2015.).

³⁵ Na obvezno savjetovanje prije pokretanja postupka radi uređenja ostvarivanja roditeljske skrbi i osobnih odnosa s djetetom u slučaju prestanka životne zajednice njegovih roditelja primjenjuju na odgovarajući način odredbe POBZ-a 2015. o obveznom savjetovanju prije pokretanja postupka radi razvoda braka u kojem postoji zajedničko maloljetno dijete (čl. 322. st. 2. POBZ 2015.).

³⁶ U POBZ-u 2015. sadržane su i odredbe o pokretanju i provedbi obveznog savjetovanja (čl. 323.), sadržaju izvješća centra za socijalnu skrb (čl. 324.), slučajevima neprovođenja obveznog savjetovanja (čl. 326., čl. 329. st. 4.), te posebne odredbe o zaštiti djeteta i postupanju u slučaju sumnje na obiteljsko nasilje (čl. 328.). POBZ 2015. sadrži i (posebne) odredbe o sadržaju obveznog savjetovanja prije razvoda braka te dužnostima centra za socijalnu skrb (čl. 325. st. 1., čl. 327.).

³⁷ ObZ 2014. ne sadrži (posebne) odredbe o pravu djeteta na izražavanje mišljenja tijekom postupka obveznog savjetovanja. S druge strane, ObZ 2014. (kao i POBZ 2015.) sadrži odredbu o pravu djeteta da izrazi mišljenje tijekom postupka obiteljske medijacije, te to pravo uvjetuje pristankom oba roditelja (čl. 339. st. 2. ObZ 2014.; čl. 339. st. 2. POBZ 2015.).

Ističe se da je potreban individualan pristup, ocjena sposobnosti djeteta da izrazi svoje mišljenje.³⁸

3.4. Obiteljska medijacija

Obiteljska medijacija određena je kao postupak u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz obiteljskih odnosa uz pomoć jednog ili više obiteljskih medijatora (čl. 331. st. 1. POBZ 2015.). Glavna svrha postupka obiteljske medijacije (u slučaju razvoda braka) je postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Uz ostvarenje te svrhe, u postupku obiteljske medijacije stranke se mogu sporazumjeti i o svim drugim spornim pitanjima imovinske i neimovinske naravi (čl. 331. st. 3. POBZ 2015.).

Iako prema općoj odredbi u obiteljskoj medijaciji članovi obitelji sudjeluju dobrovoljno (čl. 320. st. 2. POBZ 2015.), ako bračni drugovi/roditelji nisu postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi prije odnosno tijekom obveznog savjetovanja, oba odnosno onaj bračni drug koji namjerava podnijeti tužbu radi razvoda braka mora se odazvati prvom sastanku obiteljske medijacije (tzv. predmedijacijski postupak) prije pokretanja sudskog postupka (čl. 54. st. 3. i 4., čl. 320. st. 3. POBZ 2015.).^{39 40}

Obiteljski medijator je nepristrana i posebno educirana osoba koja je upisana u registar obiteljskih medijatora (čl. 331. st. 2. POBZ 2015.). POBZ 2015. propisuje vođenje registra obiteljskih medijatora (čl. 341. POBZ 2015.), te edukaciju i kontinuirano usavršavanje obiteljskih medijatora (čl. 342. POBZ 2015.). Međutim, POBZ-om 2015. je propisivanje uvjeta stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora za upis u registar obiteljskih medijatora, kao i ObZ-om 2014., ostavljeno za pravilnik (čl. 341. st. 5. POBZ 2015.). Uzimajući u obzir odredbe o snošenju troškova obiteljske medijacije, prema kojima ako se obiteljska medijacija provodi od strane obiteljskih medijatora zaposlenih u sustavu socijalne skrbi, stranke ne plaćaju naknade za rad obiteljskih medijatora, a ako obiteljsku medijaciju provode obiteljski medijatori izvan sustava socijalne skrbi, troškove

³⁸ Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 12, The Right of the Child to be Heard, Committee on the Rights of the Child: Geneva, 2009., str. 15.

³⁹ To ne vrijedi u onim slučajevima u kojima se ne provodi obiteljska medijacija (čl. 332., čl. 379. st. 7. POBZ 2015.). Obiteljska medijacija se ne provodi: (1) u slučajevima kada prema procjeni stručnog tima centra za socijalnu skrb ili obiteljskog medijatora radi obiteljskog nasilja nije moguće ravnopravno sudjelovanje bračnih drugova u postupku medijacije; (2) ako su jedan ili oba bračna druga lišeni poslovne sposobnosti, a nisu u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice postupka ni uz stručnu pomoć; (3) ako su jedan ili oba bračna druga nesposobni za rasuđivanje; i (4) ako bračni drug ima nepoznato prebivalište i boravište (čl. 332. st. 1. POBZ 2015.).

⁴⁰ Obiteljska medijacija može se voditi neovisno o sudskom postupku, također, prije pokretanja sudskog postupka, za vrijeme njegova trajanja ili nakon okončanja sudskog postupka (čl. 334. st. 1. POBZ 2015.). POBZ 2015. sadrži posebne odredbe o zastoju sudskog postupka u slučaju da se stranke odluče na obiteljsku medijaciju tijekom postupka (čl. 338. POBZ 2015.).

njihova sudjelovanja snose stranke (čl. 343. POBZ 2015.), od propisivanja uvjeta stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora za upis u registar obiteljskih medijatora ovisit će hoće li se razviti obiteljska medijacija izvan sustava socijalne skrbi (u kojoj će, npr., sudjelovati odvjetnici i dr. kao medijatori izvan sustava socijalne skrbi).⁴¹

Obiteljski medijator dužan je i informirati sudionike da vode računa o dobrobiti djeteta (čl. 339. st. 1. POBZ 2015.), te može omogućiti djetetu izražavanje mišljenja u postupku obiteljske medijacije uz pristanak njegovih roditelja (čl. 339. st. 2. POBZ 2015.).⁴² U postupcima obiteljske medijacije primjenjuju na odgovarajući način odredbe zakona kojim se uređuje mirenje⁴³ ako POBZ-om 2015. nije drugačije određeno (čl. 333. POBZ 2015.).⁴⁴

Ako se stranke ne sporazume o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (ili o drugom spornom obiteljskom odnosu), obiteljski medijator će u izvješću o obustavi postupka obiteljske medijacije navesti jesu li obje stranke aktivno sudjelovale (čl. 337. st. 1. POBZ 2015.), a što može biti relevantno prilikom sudskog odlučivanja o načinu ostvarivanja roditeljske skrbi (čl. 416. st. 2. t. 1. POBZ 2015.).⁴⁵ Izvješće o obustavi obiteljske medijacije uručuje se sudionicima (čl. 337. st. 2. POBZ 2015.).

---

⁴¹ U provedbi ObZ-a 2014., donesen je Pravilnik o obiteljskoj medijaciji, Narodne novine RH, br. 106/14, koji u čl. 2. propisuje uvjete stručne osposobljenosti obiteljskih medijatora. Pravilnik je obiteljsku medijaciju praktični rezervirao samo za osobe koje imaju završen poslijediplomski sveučilišni specijalistički studij iz obiteljske medijacije (čl. 2. st. 2. i 4. Pravilnika). Iako u Registar obiteljskih medijatora, najkasnije do 1. siječnja 2018., može se upisati osoba koja kumulativno ispunjava sljedeće uvjete: (1) ima završen preddiplomski i diplomski sveučilišni studij ili integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij prava, socijalnog rada, psihologije, pedagogije, socijalne pedagogije ili edukacijske rehabilitacije; (2) ima najmanje dvije godine radnog iskustva u struci u stručnom radu s djecom, mladima i obitelji; (3) polaznik je poslijediplomskog sveučilišnog specijalističkog studija iz obiteljske medijacije s izvršenim svim nastavnim i praktičnim obvezama u prva tri semestra studija ili ima završenu edukaciju u trajanju od najmanje 40 nastavnih sati koja obuhvaća poznavanje načela medijacije i njezina tijeka, tehnike pregovaranja i komunikacije, poznavanje dinamike obiteljskih odnosa i faza razvoja djeteta, poznavanje Obiteljskog zakona, a posebice prava djeteta te praktične vježbe, simulaciju i superviziju postupka (čl. 342. st. 1. ObZ 2014.) (čl. 2. st. 3. Pravilnika), ministarstvo će obiteljskog medijatora koji se upisao u Registar bez završenog poslijediplomskog sveučilišni specijalistički studij iz obiteljske medijacije po službenoj dužnosti izbrisati ako do 1. siječnja 2018. ne dostavi dokaz da je završio taj studij (čl. 2. st. 4. Pravilnika). Prema prijelaznim i završnim odredbama, taj Pravilnik o obiteljskoj medijaciji ostaje na snazi do stupanja na snagu novog, donesenog u provedbi POBZ-a 2015. (čl. 560. st. 12. POBZ 2015.).

⁴² O sudjelovanju djeteta u postupku obveznog savjetovanja, te komentaru uz odredbe o sudjelovanju djeteta u postupcima obveznog savjetovanja i obiteljske medijacije v. *supra ad 3.3.*

⁴³ Riječ je o Zakonu o mirenju iz 2011., Narodne novine RH, br. 18/11.

⁴⁴ POBZ 2015. sadrži posebne odredbe, među ostalim, o načelu povjerljivosti u obiteljskoj medijaciji (čl. 334.), obliku plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi odnosno sporazuma postignutog tijekom obiteljske medijacije (čl. 336.), okončanju postupka u slučaju nepostizanja sporazuma (čl. 337.), te izuzeću obiteljskog medijatora iz sudskog postupka (čl. 340.).

⁴⁵ O procesnopравnim i materijalnopравnim posljedicama nepostizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi v. *supra ad 3.2.*

3.5. Pravila postupka radi razvoda braka na temelju sporazuma

3.5.1. Nadležnost i sastav suda

U postupku radi sporazumnog razvoda braka granice interne jurisdikcije utvrđene su pravilima POBZ-a 2015. o pravnim stvarima za koje je izrijekom rečeno da će ih rješavati sud u izvanparničnom postupku (čl. 433. t. 2., čl. 453. st. 1. POBZ 2015.). U tom postupku stvarno je nadležan općinski sud (čl. 18. t. 1. Zakona o sudovima⁴⁶). Mjesno nadležan sud u postupku radi sporazumnog razvoda braka je sud na čijem su području bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište (čl. 455. st. 1. POBZ 2015.). Odredba čl. 455. st. 1. POBZ-a 2015. o mjesnoj nadležnosti za postupke radi sporazumnog razvoda braka imala bi značaj i odredbe o međunarodnoj nadležnosti (*arg. ex*: čl. 27. ZPP; čl. 346., čl. 455. st. 2. POBZ 2015.).^{47 48}

POBZ-om 2015. preuzeto je rješenje iz ObZ-a 2003. (te ObZ-a 2014.) o zabrani prorogacije mjesne nadležnosti u izvanparničnim postupcima (čl. 435. st. 2. POBZ 2015.; čl. 323. ObZ 2003.); dakle, stranke postupka radi sporazumnog razvoda braka ne mogu sporazumom mijenjati nadležnost suda. To bi, treba uzeti, također vrijedilo i za prorogaciju međunarodne nadležnosti u postupcima radi sporazumnog razvoda braka (*arg. ex* čl. 435. st. 2. POBZ 2015.; *arg. a completudine, a cohaerentia ex* čl. 49. st. 3. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima⁴⁹).⁵⁰

U postupku radi sporazumnog razvoda braka u prvom i drugom stupnju sudi sudac pojedinac (čl. 434. POBZ 2015.).⁵¹ U postupcima koji se uređuju POBZ-om 2015., kao i postupcima radi sporazumnog razvoda braka, odlučuju

⁴⁶ Zakon o sudovima iz 2013. (Narodne novine RH, br. 28/13, 33/15, 82/15; u daljnjem tekstu: ZS).

⁴⁷ Sud u Republici Hrvatskoj nadležan je za suđenje kad je njegova nadležnost u sporu s međunarodnim elementom izričito određena zakonom ili međunarodnim ugovorom. Ako u zakonu ili međunarodnom ugovoru nema izričite odredbe o nadležnosti suda u Republici Hrvatskoj za određenu vrstu sporova, sud u Republici Hrvatskoj nadležan je za suđenje u toj vrsti sporova i kad njegova nadležnost proizlazi iz odredaba zakona o mjesnoj nadležnosti suda u Republici Hrvatskoj (čl. 27. ZPP). I POBZ 2015. propisuje, ako je u bračnim stvarima sud u Republici Hrvatskoj nadležan zato što su bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište u Republici Hrvatskoj, nadležan je sud na čijem su području bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište (čl. 455. st. 2. POBZ 2015.).

⁴⁸ Za određivanje nadležnosti u postupcima radi razvoda braka na području Europske unije vrijede jedinstvena pravila Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003. od 27. prosinca 2003. o nadležnosti i priznanju i ovrsi odluka u bračnim predmetima i predmetima roditeljske odgovornosti, kojom se ukida Uredba br. 1347/2000.

⁴⁹ Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Narodne novine RH, br. 53/91; u daljnjem tekstu: ZRSZ).

⁵⁰ Odredba čl. 49. st. 3. ZRSZ-a isključuje mogućnost prorogacije međunarodne nadležnosti u bračnim sporovima (pokrenutim tužbom).

⁵¹ Različito od ObZ-a 2003. (čl. 307.), načelo monokratnosti u obiteljskim i statusnim izvanparničnim postupcima POBZ-om 2015. prošireno je i na drugostupanjski postupak (čl. 434. POBZ 2015.).

suci prvostupanjskog suda koji su godišnjim rasporedom poslova određeni za odlučivanje u obiteljskim i drugim stvarima (čl. 352. POBZ 2015.). Stoga sudski savjetnici odnosno viši sudski savjetnici nisu ovlašteni provoditi postupak radi sporazumnog razvoda braka te predlagati nacrt odluke sucu (čl. 110. st. 4. t. 8. ZS).

3.5.2. Stranke

3.5.2.1. Općenito

Stranke su postupka radi sporazumnog razvoda braka bračni drugovi (*arg. ex:* čl. 50. st. 1., čl. 453. st. 1. POBZ 2015.). U dijelu postupka u kojem se odlučuje o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi stranka je i dijete (*arg. ex:* čl. 358., čl. 461. st. 2. POBZ 2015.).

Reforma obiteljskog (i statusnog) zakonodavstva omogućila je i osobama koje su lišene poslovne sposobnosti – prema novoj zakonskoj terminologiji, osobama s invaliditetom, neovisno o dijelu u kojem su lišene, sudjelovanje u postupku obveznog savjetovanja te obiteljske medijacije, kao i da postizu sporazum o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, pod pretpostavkom da su uz stručnu pomoć u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice postupka te sporazuma (*arg. ex:* čl. 326. t. 1., čl. 332. st. 1. t. 2. POBZ 2015.). Poboljšao se i postupovnopравни položaj osoba koje su lišene poslovne sposobnosti tijekom postupka radi sporazumnog razvoda braka te odlučivanja o njihovoj roditeljskoj skrbi.

Pravo na (tužbu radi razvoda braka, odnosno) prijedlog za sporazumni razvod braka ima i osoba lišena poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja. Sud će u povodu (tužbe, odnosno) prijedloga za sporazumni razvod braka osobe lišene poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja odlučiti hoće li dopustiti toj osobi poduzimanje daljnjih radnji u postupku sukladno čl. 364. POBZ-a 2015. (čl. 50. st. 2. POBZ 2015.). Dakle, te bi osobe – pa i one koje su lišene poslovne sposobnosti u dijelu koji se odnosi na osobna stanja – bile *ad hoc*, na temelju Zakona, postupovno sposobne za pokretanje postupka radi razvoda braka, a hoće li moći s postupovnopравnim učinkom poduzimati daljnje radnje u pokrenutom postupku ovisi o tome hoće li im sud priznati postupovnu sposobnost za poduzimanje (daljnjih) radnji.⁵² Ako im sud ne bi priznao postupovnu sposobnost, njih bi u (pokrenutom) postupku zastupali njihovi zakonski zastupnici (čl. 80. ZPP).

⁵² U statusnim stvarima – tako i bračnim stvarima, stvarima u kojima se odlučuje o roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima (i mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta) sud će rješenjem dopustiti da radi ostvarenja svojih prava i interesa pojedine ili sve radnje u postupku poduzima i stranka koja je lišena poslovne sposobnosti u tom dijelu ako je u stanju shvatiti značenje i pravne posljedice tih radnji (čl. 364. st. 1. POBZ 2015.). Prije donošenja rješenja sud je dužan zatražiti mišljenje centra za socijalnu skrb (čl. 364. st. 2. POBZ 2015.).

U novom uređenju naglašena je i dužnost suda da sasluša osobe lišene poslovne sposobnosti u postupcima u kojima se odlučuje o različitim aspektima njihove roditeljske skrbi. U svim postupcima u kojim se odlučuje o osobnim pravima djeteta (kao i u postupcima u kojima se određuju mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta) sud će roditelje osobno saslušati (čl. 362. st. 1. POBZ 2015.).⁵³

POBZ-om 2015. nisu se mijenjale odredbe ObZ-a 2003. prema kojima, ako stranka želi opunomoćiti punomoćnika da ju zastupa u postupku radi razvoda braka, punomoćniku mora izdati specijalnu punomoć (čl. 370. POBZ 2015.;⁵⁴ čl. 283. ObZ 2003.)

3.5.2.2. Položaj djeteta

Uz poboljšanje postupovnog položaja roditelja lišenih poslovne sposobnosti u slučaju razvoda braka te odlučivanja o njihovoj roditeljskoj skrbi, novine su uvedene i u uređenje položaja djeteta tijekom odlučivanja/uređivanja sadržaja roditeljske skrbi.⁵⁵

Dijete je strana plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi koji su postigli njegovi roditelji, kao i (adhezijkog, pridruženog) postupka radi odobravanja plana koji se vodi uz postupak radi sporazumnog razvoda braka (*arg. ex.*: čl. 358., čl. 461. st. 2. POBZ 2015.). Stoga rješenje kojim se odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi djeluje prejudicijelno i u odnosu na dijete (*arg. ex.*: čl. 358., čl. 461. st. 2. POBZ 2015.).

---

⁵³ Sud neće osobno saslušati roditelja ako se odlučuje o stvarima za koje je roditelj ograničen u ostvarivanju roditeljske skrbi ili je lišen prava na roditeljsku skrb, osim ako se postupak vodi radi vraćanja ograničenog ili oduzetog prava ili radi nadomještanja pristanka roditelja za posvojenje rješenjem suda (čl. 362. st. 2. POBZ 2015.). Roditelj se, osim toga, neće saslušati ako to zahtijevaju posebne okolnosti slučaja (čl. 362. st. 3. POBZ 2015.).

⁵⁴ Ako tužbu u bračnom sporu podnosi punomoćnik stranke, u punomoći se mora izričito navesti koju tužbu punomoćnik može podnijeti (čl. 370. st. 1. POBZ 2015.). Ako bračni drugovi žele ponijeti prijedlog za sporazumni razvod braka, treba uzeti, da bi punomoćnika morali također izriekom ovlastiti na podnošenje tog prijedloga (*arg. a cohaerentia, a completudine ex.* čl. 370. st. 1. POBZ 2015.).

⁵⁵ POBZ 2015. u posebnom odjeljku Osmog dijela („Postupak pred sudom“) koji se odnosi na sudjelovanje djeteta, roditelja i drugih osoba u postupku (čl. 358. – 363. POBZ 2015.) izriekom propisuje položaj djeteta kao stranke u svim postupcima pred sudom u kojima se odlučuje o njegovim pravima te interesima (čl. 358. POBZ 2015.); uređuje djetetovu postupovnu sposobnost za poduzimanje svih ili pojedinih radnji u postupcima u kojima se odlučuje o njegovim osobnim pravima i interesima (čl. 359. POBZ 2015.); pravo na izražavanje mišljenja u postupcima u kojima se odlučuje o osobnim i imovinskim pravima i interesima djeteta (čl. 360. POBZ 2015.); kao i pravo na informaciju o sadržaju sudske odluke i pravu na izjavljivanje pravnih lijekova, a što je prema POBZ-u 2015. dužnost djetetova posebnog skrbnika. Imenovanje te dužnosti posebnog skrbnika djeteta, posebice u odnosu na pravo djeteta na informaciju, uređenu su (i) odredbom čl. 240. POBZ-a 2015, među odredbama o posebnom skrbništvu. POBZ-om 2015., u odnosu na ObZ 2014., se pravo djeteta na izražavanje mišljenja propisuje za sve postupke u kojima se odlučuje o osobnim i imovinskim pravima i interesima djeteta (čl. 360. st. 1. POBZ 2015.), dok ObZ 2014. radi razliku među djecom koja su navršila četrnaest godina i onom mlađom od četrnaest godina s obzirom na stvari u kojima postoje posebne dužnosti suda da djetetu omogući izražavanje mišljenja (čl. 360. st. 1. i 2. ObZ 2014.).

PObZ 2015. polazi od načela sporazumijevanja roditelja (čl. 9.), te okolnosti da je sporazum roditelja o sadržajima roditeljske skrbi u načelu bolji nego nametanje pojedinih rješenja odlukom suda jer roditelji nabolje poznaju svoje dijete; naravno, sve to pod pretpostavkom da je postupanje i sporazum roditelja u skladu s dobrobiti djeteta (čl. 5. PObZ 2015.). Stoga dijete u postupku radi odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi roditelji zastupaju zajednički, ravnopravno i sporazumno (čl. 461. st. 2. u vezi s čl. 104. st. 1. PObZ 2015.). U slučaju ako bi došlo do spora među roditeljima oko zastupanja djeteta prilikom provjere i odobravanja plana, odnosno pojedinih uglavaka plana, to bi govorilo u prilog nepostojanja sporazuma o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, te ujedno ne bi bila ispunjena pretpostavka postupka radi sporazumnog razvoda braka (čl. 54. st. 2., čl. 456. – 458. PObZ 2015.). U tom slučaju, sud bi morao odbaciti prijedlog za sporazumni razvod braka (*arg. ex* čl. 54. st. 2.; *arg. a cohaerentia, a completudine ex* čl. 458. st. 3. PObZ 2015.), te uputiti bračne drugove na mogućnost podnošenja tužbe radi razvoda braka i rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete stanovati, o ostvarivanju osobnih odnosa i drugim sadržajima roditeljske skrbi, kao i o uzdržavanju djeteta (*arg. ex*: čl. 53., čl. 56., čl. 57. PObZ 2015.; čl. 379. PObZ 2015.).

3.5.3. Prijedlog

Ako oba bračna druga predlažu sporazumni razvod braka, izvanparnični postupak pokreće se prijedlogom za sporazumni razvod braka (čl. 453. st. 1. PObZ 2015.). Bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete dužni su uz prijedlog za sporazumni razvod braka podnijeti izvješće o obveznom savjetovanju (čl. 324. PObZ 2015.) i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 106. PObZ 2015.) (čl. 456. PObZ 2015.).

Prema novom uređenju, posebne su procesne pretpostavke postupka radi sporazumnog razvoda braka sudjelovanje u postupku obveznog savjetovanja (čl. 54. st. 1., čl. 456. PObZ 2015.) te postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 54. st. 2., čl. 456. PObZ 2015.). Ako bračni drugovi nisu sudjelovali u postupku obveznog savjetovanja i postigli plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, postupak radi sporazumnog razvoda braka je nedopušten (*arg. ex*: čl. 54. st. 1. i 2., čl. 456. PObZ 2015.).

Izvješće o obveznom savjetovanju služi kao dokaz da su bračni drugovi u njemu sudjelovali, te ono vrijedi šest mjeseci od dana kad je okončano obvezno savjetovanje (čl. 324. st. 3. PObZ 2015.). Ako bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete uz prijedlog za sporazumni razvod braka podnesu izvješće o obveznom savjetovanju starije od šest mjeseci, sud će prijedlog za sporazumni razvod braka odbaciti (čl. 457. PObZ 2015.).

PObZ 2015. sadrži odredbe o postupanju suda s prijedlogom za sporazumni razvod braka u slučaju da bračni drugovi nisu podnijeli potrebne priloge, te u slučaju da sud utvrdi da plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi nije u skladu s dobrobiti djeteta, odnosno da ga bračni drugovi trebaju dopuniti i/ili ispraviti. Ako bračni drugovi koji imaju zajedničko maloljetno dijete uz prijedlog za sporazumni razvod braka nisu podnijeli izvješće o obveznom savjetovanju ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili sud utvrdi da plan nije u skladu s dobrobiti djeteta, sud će pozvati podnositelje da ih podnesu, odnosno dopune ili isprave u skladu s danom uputom (čl. 458. st. 1. POBZ 2015.). U tom slučaju, sud će odrediti rok od osam dana za ponovno podnošenje prijedloga i upozoriti stranke na pravne posljedice nepostupanja po nalogu suda (čl. 458. st. 2. POBZ 2015.). Smatrat će se da je prijedlog za sporazumni razvod braka povučen ako izvješće o obveznom savjetovanju i plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ne budu podneseni u određenom roku, a ako ponovno bude podnesen prijedlog bez izvješća o obveznom savjetovanju i plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, ili plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi bez ispravka, odnosno dopune, sud će odbaciti prijedlog za sporazumni razvod braka (čl. 458. st. 3. POBZ 2015.).

Kao i prema ObZ-u 2003. (čl. 284. st. 2.), prijedlog za sporazumni razvod braka bračni drugovi mogu povući dok postupak nije pravomoćno okončan (čl. 459. POBZ 2015.).

3.5.4. Odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi

Prije nego što sud prihvati prijedlog za sporazumni razvod braka te brak razvede, sud treba provjeriti predstavlja li plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi volju bračnih drugova i djeteta, te je li u skladu s dobrobiti djeteta (*arg. ex:* čl. 54. st. 2., čl. 456., čl. 458. POBZ 2015.). Odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi je stoga prethodno pitanje u odnosu na sporazumni razvod braka.

Ako bi sud posumnja da pojedini uglavci plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi odgovaraju volji roditelja, ili dobrobiti djeteta, sud bi mogao izvoditi i dokaze saslušanjem bračni drugova-roditelja (čl. 362. st. 1. POBZ 2015.) te saslušanjem djeteta (čl. 360. st. 1. POBZ 2015.),⁵⁶ kao i zatražiti nalaz i mišljenje centra za socijalnu skrb o planu o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 356. t. 1. POBZ 2015.)⁵⁷ (*arg. ex:* čl. 349. st. 1. i 2., čl. 350., čl. 458. POBZ 2015.).

⁵⁶ Za pravo djeteta na izražavanje mišljenja vrijedi ono što je *infra ad* 3.6.2.2. rečeno kod (adhezijskog) spora o roditeljskoj skrbi.

⁵⁷ Za sudjelovanje centra za socijalnu skrb u (adhezijskom) postupku radi odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi vrijedi ono što je *infra ad* 3.6.3. rečeno za (adhezijski) spor o roditeljskoj skrbi.

3.5.5. Rješenje

Rješenja donesena u postupku radi sporazumnog razvoda braka, kako ono kojim se odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, tako i ono o sporazumnom razvodu braka ne moraju biti obrazložena (*arg. ex* čl. 442. st. 2. POBZ 2015.⁵⁸). Pritom POBZ 2015. sadrži posebne odredbe o rješenju kojim se odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

O odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi sud odlučuje rješenjem (čl. 466. st. 1. POBZ 2015.). Plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi je sastavni dio rješenja o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 466. st. 2. POBZ 2015.). Rješenje o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ne mora biti obrazloženo i može se izdati otiskivanjem štambilja na prijedlogu za odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 466. st. 3. POBZ 2015.).

Mogućnost da se rješenje izda otiskivanjem štambilja na prijedlogu kojim se pokreće postupak, međutim, nije POBZ-om propisana i za rješenja o sporazumnom razvodu braka. Trebalo bi, *de lege ferenda*, razmisliti da se i rješenje o sporazumnom razvodu braka može izdati otiskivanjem štambilja na prijedlogu za sporazumni razvod braka, kao što je to slučaj s rješenjem o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

U postupcima u kojima se odlučuje o statusnim stvarima, roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima, (mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta) te uzdržavanju djeteta na e-oglasnoj ploči suda objavljivat će se odluka s prikrivenim osobnim podacima (čl. 367. POBZ 2015.). Razlog za propisivanje načina na koji će se objaviti rješenja o statusnim stvarima, roditeljskoj skrbi, osobnim odnosima, (mjerama za zaštitu prava i dobrobiti djeteta) te uzdržavanju djeteta na e-oglasnoj ploči suda treba tražiti u sve većoj elektronifikaciji sudskog postupka. Naime, ZPP nakon Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013.,⁵⁹ propisuje isticanje presuda na internetskoj stranici e-oglasna ploča sudova (čl. 335. st. 10. ZPP; čl. 346. POBZ 2015.). S druge strane, u postupku u obiteljskim stvarima isključena je javnost (čl. 351. POBZ 2015.), te je potrebno zaštititi privatnost i dostojanstvo stranaka, posebice djeteta.

⁵⁸ Rješenje ne mora biti obrazloženo ako su prihvaćeni prijedlozi stranaka koji međusobno nisu u suprotnosti, ako rješenje odgovara izjavljenoj volji svih stranaka ili ako je rješenje bilo usmeno objavljeno u nazočnosti svih stranaka i sve su se stranke odrekle prava na žalbu (čl. 442. st. 2. POBZ 2015.).

⁵⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2013. (Narodne novine RH, br. 25/13; u daljnjem tekstu: ZIDZPP 2013.).

3.5.6. Pravni lijekovi

Rješenja kojim se odlučuje o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi te o sporazumnom razvodu braka samostalna su u odnosu na pravne lijekove (*arg. ex.*: čl. 460, čl. 467. POBZ 2015.).⁶⁰

Dok ObZ 2014. općenito isključuje pravne lijekove protiv rješenja kojim se sporazumno razvodi brak te odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 460., čl. 467. ObZ 2014.), POBZ-om je protiv tih rješenja dopuštena žalba, ali je ona ograničena s obzirom na žalbene razloge. Protiv rješenja kojim se sporazumno razvodi brak te odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, žalba se može podnijeti zbog apsolutno bitnih povreda odredaba parničnog postupka (čl. 354. st. 2. ZPP) ili zbog toga što je pristanak za razvod odnosno sporazum dan u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare ili ako za donošenje rješenja nisu bile ispunjene pretpostavke određene POBZ-om 2015.⁶¹ (čl. 460. st. 1., čl. 467. st. 1. POBZ 2015.).

Kao i prema ObZ-u 2014. (*arg. ex.*: čl. 460., čl. 467.), protiv rješenja kojim se odbacuje ili odbija prijedlog za sporazumni razvod braka (te odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi) žalba je dopuštena zbog svih razloga sukladno odredbama ZPP-a (*arg. ex.*: čl. 460. st. 1., čl. 467. st. 1.; čl. 346. POBZ 2015.).

Na različiti način je uređeno podnošenje izvanrednih pravnih lijekova protiv pravomoćnog rješenja kojim se brak sporazumno razvodi te rješenja kojim se odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Protiv pravomoćnog rješenja kojim se brak sporazumno razvodi, nisu dopušteni izvanredni pravni lijekovi niti druga pravna sredstva (čl. 460. st. 2. POBZ 2015.), dok u (adhezijskom, pridruženom) postupku radi odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi može se podnijeti prijedlog za preinaku ili ukidanje pravomoćnog rješenja kojim se odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi zbog razloga iz čl. 421. st. 1. t. 1. – 7. ZPP-a⁶²

⁶⁰ Iako protiv pravomoćne presude kojom se utvrđuje da brak ne postoji ili se poništava ili razvodi, nisu dopušteni izvanredni pravni lijekovi niti druga pravna sredstva (čl. 285. st. 2. ObZ 2003.), stajalište je sudske prakse da se presuda koja je donesena u bračnom sporu u dijelu koji se odnosi na uzdržavanje djeteta može pobijati prema pravilima koja vrijede kad se o sporu o uzdržavanju djece odlučuje samostalno. V. u tom smislu, VSRH: Rev-546/07-2 od 25. srpnja 2007. godine. V. i Aras, S. Uzdržavanje djece. Sudski alimentacijski postupci u domaćem i poredbenom pravu, Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2013., str. 458-459.

⁶¹ Ne bi bila ispunjena pretpostavka za donošenje rješenja kojim se sporazumno razvodi brak te odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi kad stranke, npr., ne bi sudjelovale u postupku obveznog savjetovanja, ili pak kad bi izvješće o obveznom savjetovanju bilo starije od šest mjeseci, a sud bi unatoč tome sporazumno razveo brak te odobrio plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

⁶² Postupak koji je odlukom suda pravomoćno završen može se na prijedlog stranke ponoviti: (1) ako je u donošenju odluke sudjelovao sudac koji je po zakonu morao biti izuzet (čl. 71. st. 1. t. 1. – 6.) odnosno koji je rješenjem suda bio izuzet, ili ako je u donošenju odluke sudjelovala osoba koja nema svojstvo suca; (2) ako kojoj stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave, nije bila dana mogućnost da raspravlja pred sudom; (3) ako je u postupku kao tužitelj ili tuženik sudjelovala osoba koja ne može biti stranka u postupku, ili ako stranku koja je pravna osoba nije zastupala ovlaštena osoba, ili ako parnično

ili zbog toga što je pristanak za sporazum dan u bitnoj zabludi ili pod utjecajem prisile ili prijevare (čl. 467. st. 2. POBZ 2015.), ali i tzv. izvanredna revizija po dopuštenju budući da nije izriekom isključena (*arg. ex* čl. 467. POBZ 2015; čl. 447. POBZ 2015.).⁶³

Kao i prema ObZ-u 2014. (*arg. ex*: čl. 460., čl. 467.), protiv pravomoćnog rješenja kojim se odbacuje ili odbija prijedlog za sporazumni razvod braka (te odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi) izvanredni pravni lijekovi dopušteni su prema općim odredbama POBZ-a 2015. o izvanparničnim postupcima (*arg. ex*: čl. 460. st. 2., čl. 467. st. 2. POBZ 2015.).

POBZ-om 2015., među općim odredbama o izvanparničnim postupcima, propisana su dva izvanredna pravna lijeka, tzv. izvanredna revizija po dopuštenju (čl. 447. POBZ 2015.) te prijedlog za preinaku ili ukidanje rješenja (čl. 448. POBZ 2015.). Naime, POBZ-om 2015. nisu preuzete odredbe čl. 318. ObZ-a 2003. o izvanrednim pravnim lijekovima.⁶⁴

Protiv drugostupanjskog rješenja kojim je žalba odbijena i prvostupanjsko rješenje potvrđeno ili kojim je preinačeno dopuštena je revizija, i to samo ako je drugostupanjski sud u izreci svojeg rješenja odredio da je revizija protiv njega dopuštena (čl. 447. st. 1. POBZ 2015.). O reviziji odlučuje Vrhovni sud Republike Hrvatske u sastavu u kojemu odlučuje o reviziji protiv presude (čl. 447. st. 5. POBZ 2015.).⁶⁵

---

nesposobnu stranku nije zastupao zakonski zastupnik, ili ako zakonski zastupnik odnosno punomoćnik stranke nije imao potrebno ovlaštenje za vođenje parnice ili za pojedine radnje u postupku, ako vođenje parnice odnosno obavljanje pojedinih radnji u postupku nije bilo naknadno odobreno; (4) ako se odluka suda temelji na lažnom iskazu svjedoka ili vještaka; (5) ako se odluka suda temelji na ispravi koja je krivotvorena ili u kojoj je ovjeren neistinit sadržaj; (6) ako je do odluke suda došlo zbog kaznenog djela suca, zakonskog zastupnika ili punomoćnika stranke, protivne stranke ili koje treće osobe; (7) ako stranka stekne mogućnost da upotrijebi pravomoćnu odluku suda koja je ranije među istim strankama donesena o istom zahtjevu (čl. 421. st. 1. t. 1. – 7. ZPP).

⁶³ Prema ObZ-u 2014. su izvanredni pravni lijekovi isključeni ne samo protiv rješenja kojim se sporazumno razvodi brak (čl. 460. ObZ 2014.), već i protiv rješenja kojim se odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi (čl. 467. ObZ 2014.).

⁶⁴ Zahtjev za zaštitu zakonitosti ne egzistira u našem sustavu od Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku iz 2003. (Narodne novine RH, br. 117/03). Nisu preuzete niti odredbe čl. 319. ObZ-a 2003. o nedopuštenosti prijedloga za ponavljanje postupka, uz istodobno dopuštanje da stranka zahtijeva ukidanje ili preinaku odluke kojom je pravomoćno okončan prijašnji postupak zbog novih činjenica i dokaza, odnosno da sud zbog tih razloga pokrene postupak po službenoj dužnosti ako je inače ovlašten na pokretanje toga postupka po službenoj dužnosti.

⁶⁵ Došlo je do renumeracije u POBZ-u 2015. te je čl. 447. st. 3. ObZ-a 2014. postao čl. 447. st. 5. POBZ-a 2015. Naime, POBZ-om 2015. u preuzete odredbe čl. 447. ObZ-a 2014. dodana su dva nova stavka prema kojima drugostupanjski sud može dopustiti tzv. izvanrednu reviziju ako ocijeni da odluka o stvari ovisi o rješenju nekog materijalnopravnog ili postupovnopravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (čl. 447. st. 2. POBZ 2015.). U obrazloženju rješenja kojim dopušta reviziju drugostupanjski će sud naznačiti zbog kojeg je pravnog pitanja dopušta i izložiti razloge zbog kojih smatra da je ono važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni (čl. 447. st. 3. POBZ 2015.).

Kao izvanredni pravni lijek, POBZ-om 2015. propisan je i prijedlog za preinaku ili ukidanje pravomoćnoga rješenja, i to zbog istih razloga zbog kojih se može tražiti ponavljanje postupka prema ZPP-u (čl. 448. st. 1. POBZ 2015.). Postupak po prijedlogu provodi se uz odgovarajuću primjenu odredaba ZPP-a o ponavljanju postupka (čl. 448. st. 3. POBZ 2015.).

Propisivanjem mogućnosti podnošenja pravnih lijekova, i to žalbe protiv rješenja kojim se sporazumno razvodi brak te odobrava plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, te tzv. izvanredne revizije po dopuštenju i prijedloga za preinaku ili ukidanje pravomoćnog rješenja o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, otvorena je mogućnost da u pravnom sustavu pravomoćno egzistira rješenje o sporazumnom razvodu braka, iako (više) ne postoji rješenje o odobravanju plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, jer je rješenje kojim je on odobren ukinuto u povodu pravnih lijekova te vraćeno na ponovno odlučivanje (*arg. ex*: čl. 460., čl. 467. POBZ 2014.). Dakle, iako je postojanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi procesna pretpostavka sporazumnog razvoda braka, rješenje o sporazumnom razvodu braka je samostalno u odnosu na stjecanje svojstva pravomoćnosti.

3.6. Pravila postupka radi razvoda braka po tužbi

3.6.1. Nadležnost i sastav suda

Granice interne jurisdikcije u postupku radi razvoda braka utvrđene su pravilima POBZ-a 2015. o pravnim stvarima za koje je izrijekom rečeno da će ih rješavati sud u parničnom postupku (čl. 368. t. 1., čl. 369. st. 1. POBZ 2015.).⁶⁶ Odredbe o stvarnoj i mjesnoj nadležnosti u sporovima radi razvoda braka sadržane su u ZPP-u. U postupku radi razvoda braka stvarno je nadležan općinski sud (čl. 34. st. 1. t. 2. ZPP). Za određivanje mjesne nadležnosti sudova u sporovima radi razvoda braka vrijede pravila ZPP-a o općoj mjesnoj nadležnosti (čl. 47., čl. 49. ZPP) te o posebnoj (elektivnoj) mjesnoj nadležnosti (čl. 54. ZPP). U postupku radi razvoda braka mjesno je nadležan, pored suda općemjesne nadležnosti, i sud na čijem su području bračni drugovi imali posljednje zajedničko prebivalište (čl. 54. st. 1. ZPP).

Budući da POBZ 2015. ne sadrži posebna pravila o sastavu suda u prvom i drugom stupnju u sporovima radi razvoda braka, primjenjuju se opća pravila ZPP-a (čl. 346. POBZ 2015.). U sporu radi razvoda braka u prvom stupnju sudi sudac pojedinac (čl. 41. st. 1. ZPP), dok u drugom stupnju, različito od postupka

⁶⁶ Za određivanje međunarodne nadležnosti sudova Republike Hrvatske u sporovima radi razvoda braka s međunarodnim obilježjem vrijede pravila ZRSZ-a o općoj (čl. 46., čl. 52. ZRSZ) te posebnoj međunarodnoj nadležnosti (čl. 61. – 63. ZRSZ). Za određivanje nadležnosti u postupcima radi razvoda braka na području Europske unije v. *supra ad* bilj. 48.

radi sporazumnog razvoda braka, sudi vijeće sastavljeno od trojice sudaca (čl. 41. st. 2., čl. 44. st. 1. ZPP). U postupcima koji se uređuju POBZ-om 2015., kao i postupcima radi razvoda braka, odlučuju suci prvostupanjskog suda koji su godišnjim rasporedom poslova određeni za odlučivanje u obiteljskim i drugim stvarima (čl. 352. POBZ 2015.). Stoga sudski savjetnici odnosno viši sudski savjetnici nisu ovlašteni provoditi postupak radi razvoda braka te predlagati nacrt odluke sudu (*arg. ex* čl. 110. st. 4. ZS).

3.6.2. Stranke

3.6.2.1. Općenito

Stranke su postupka radi razvoda braka bračni drugovi (*arg. ex* čl. 50. st. 1. POBZ 2015.). Uz bračne dugove, u dijelu postupka u kojem se odlučuje o pitanju s kojim će roditeljem dijete stanovati, o ostvarivanju osobnih odnosa i drugim sadržajima roditeljske skrbi te uzdržavanju djeteta sudionik je i dijete zastupano po posebnom skrbniku (čl. 414. u vezi s čl. 240. st. 1. t. 1. POBZ 2015.).

O novom uređenju postupovnog položaja bračnih drugova-roditelja koji su lišeni poslovne sposobnosti u bračnim stvarima te stvarima o roditeljskoj skrbi, kao i o punomoći u bračnim sporovima, vrijedi ono što je rečeno kod postupka radi sporazumnog razvoda braka (v. *supra ad* 3.5.2.1.).

3.6.2.2. Položaj djeteta

(Procesnopravni) položaj djeteta tijekom (adhezijskog, pridruženog) postupka radi rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete stanovati, o ostvarivanju osobnih odnosa i drugim sadržajima roditeljske skrbi te o uzdržavanju djeteta razlikuje se od njegovog položaja u postupku radi provjere i odobravanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi. Na te je procesnopravne posljedice nepostizanja plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi u odnosu na položaj djeteta dužan bračne drugove upozoriti i stručni tim tijekom obveznog savjetovanja (čl. 327. POBZ 2015.).

POBZ 2015., osim u opći odredbama koje vrijede za sve obiteljske sudske postupke (čl. 358. – 361. POBZ 2015.), posebno propisuje položaj djeteta u (adhezijskom, pridruženom) postupku radi rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete stanovati, o ostvarivanju osobnih odnosa i drugim sadržajima roditeljske skrbi te o uzdržavanju djeteta.

Dijete je stranka postupaka u kojima se odlučuje o ostvarivanju roditeljske skrbi i osobnih odnosa djeteta s roditeljem te uzdržavanju djeteta, (neovisno o tome je li ga pokrenulo) (čl. 414. st. 1. POBZ 2014.). Dijete u postupku zastupa poseban skrbnik imenovan za taj postupak (čl. 240. st. 1., čl. 414. st. 2. POBZ

2015.). Roditelji djeteta nisu ovlašteni uz posebnog skrbnika poduzimati radnje u postupku u ime djeteta (čl. 414. st. 3. POBZ 2015.).

Pravo djeteta na posebnog skrbnika u (adhezijskim, pridruženim) postupcima u kojima se odlučuje o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, ostvarivanju osobnih odnosa te uzdržavanju djeteta, uz brakorazvodni postupak, osigurano je na način da je ObZ 2014. propisao – a POBZ 2015. preuzeo – ustrojavanje nove ustanove za zastupanje djece (i odraslih osoba), koju Zakon naziva Centar za posebno skrbništvo (čl. 544. – 550. ObZ 2014./POBZ 2015.; čl. 552. st. 4. POBZ 2015.).

Posebni skrbnik djetetu u postupcima u kojima se odlučuje o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, ostvarivanju osobnih odnosa te uzdržavanju, kao i o drugim sadržajima roditeljske skrbi je osoba s položenim pravosudnim ispitom zaposlena u Centru za posebno skrbništvo (čl. 240. st. 3. POBZ 2015.). Izrijeком su propisane dužnosti posebnog skrbnika prije odnosno izvan sudskog postupka, tijekom te nakon okončanja prvostupanjskog postupka. Posebni skrbnik dužan je (1) zastupati dijete u postupku za koji je imenovan; (2) obavijestiti dijete o predmetu spora, tijeku i ishodu na način koji je primjeren djetetovoj dobi; (3) prema potrebi, razgovarati s roditeljem ili drugim osobama koje su djetetu bliske (čl. 240. st. 2. POBZ 2015.). Posebni skrbnik ima i dužnosti u odnosu na pravo djeteta na izražavanje mišljenja (čl. 360. POBZ 2015.) te upoznavanje djeteta sa sadržajem sudske odluke (čl. 361. POBZ 2015.). Naime, djetetu mlađem od četrnaest godina sud će omogućiti da izrazi mišljenje putem posebnog skrbnika (ili druge stručne osobe) (čl. 360. st. 3. POBZ 2015.). Odluka suda kojom se odlučuje o pravima i interesima djeteta dostavlja se posebnom skrbniku (zakonskom zastupniku) djeteta (čl. 361. st. 1. POBZ 2015.). Posebni skrbnik (zakonski zastupnik) djeteta će upoznati dijete sa sadržajem odluke i pravom na izjavljivanje žalbe, osobno ili uz pomoć stručne osobe (čl. 361. st. 2. POBZ 2015.). Dijete se neće upoznati s obrazloženjem odluke ako bi to imalo posljedice za njegovo zdravlje i razvoj (čl. 361. POBZ 2015.).

Sud imenuje posebnog skrbnika djetetu u postupku radi (adhezijskog) rješavanja pitanja o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, ostvarivanju osobnih odnosa te uzdržavanju djeteta (*arg. ex* čl. 270. st. 2. t. 3. POBZ 2015.). O žalbi protiv rješenja suda o imenovanju posebnog skrbnika odlučuje sudac pojedinac drugostupanjskog suda. Žalba ne odgađa pravne učinke rješenja (čl. 242. st. 7. POBZ 2015.). Pravo na žalbu protiv rješenja o imenovanju posebnog skrbnika imaju dijete koje je navršilo četrnaest godina, roditelji, osoba koja je imenovana posebnim skrbnikom, (a centar za socijalnu skrb ako je predložio imenovanje posebnog skrbnika) (čl. 242. st. 8. POBZ 2015.). Djetetu koje je navršilo četrnaest

godina priznaje se POBZ-om 2015., dakle, specifična postupovna sposobnost za podnošenje žalbe protiv rješenja o imenovanju posebnog skrbnika.

Prije donošenja odluke o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima djeteta s roditeljem sud je dužan omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje, osim ako se dijete tome protivi (čl. 416. st. 1. t. 1. u vezi s čl. 360. st. 1. POBZ 2015.). POBZ 2015. sadrži (i) odredbe o mjestu te osobi koja će razgovarati s djetetom. Sud će omogućiti djetetu da izrazi mišljenje na prikladnom mjestu i u nazočnosti stručne osobe, ako procijeni da je to s obzirom na okolnosti slučaja potrebno (čl. 360. st. 2. POBZ 2015.).⁶⁷ Iz citirane odredbe čl. 360. st. 2. POBZ-a 2015. proizlazi mogućnost da sudac osobno razgovara s djetetom. Iznimno, djetetu mlađem od četrnaest godina sud će omogućiti da izrazi mišljenje putem posebnog skrbnika ili druge stručne osobe (čl. 360. st. 3. POBZ 2015.). Dijete mora biti obaviješteno o predmetu, tijeku i mogućem ishodu postupka na način koji je prikladan njegovoj dobi i zrelosti, te ako to ne predstavlja opasnost za razvoj, odgoj i zdravlje djeteta (čl. 360. st. 5. POBZ 2015.). Tu obvezu obavještavanja djeteta imaju posebni skrbnik djeteta, sud ili stručna osoba centra za socijalnu skrb, ovisno o okolnostima slučaja, o čemu je sud dužan voditi računa (čl. 360. st. 6. POBZ 2015.). Sud koji vodi postupak nije dužan utvrđivati mišljenje djeteta kad za to postoje posebno opravdani razlozi koji se u odluci moraju obrazložiti (čl. 360. st. 4. POBZ 2015.).

Iako POBZ 2015. propisuje zastupanje djeteta putem posebnog skrbnika u (adhezijskim, pridruženim) postupcima u kojima se odlučuje o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, ostvarivanju osobnih odnosa te uzdržavanju djeteta, uz brakorazvodni postupka, sud bi djetetu mogao priznati sposobnost da s procesnopравnim učinkom poduzeti sve ili pojedine radnje u tom postupku (*arg. ex* čl. 359. st. 1. POBZ 2015.).⁶⁸

⁶⁷ U provedbi ObZ-a 2014., donesen je Pravilnik o utvrđivanju mišljenja djeteta, Narodne novine RH, br. 106/14, koji u čl. 2. st. 3. određuje da se stručnom osobom smatra psiholog, a iznimno i druga stručna osoba odgovarajuće stručne spreme te stručnih znanja i vještina potrebnih za utvrđivanje mišljenja djeteta. Pravilnik određuje da mišljenje djeteta (mlađeg od četrnaest godina) može utvrđivati i poseban skrbnik iz Centra za posebno skrbništvo (samo) ako ima stručna znanja i vještine potrebne za komunikaciju s djetetom i utvrđivanje mišljenja djeteta (čl. 3. st. 3., čl. 6. st. 1. Pravilnika). Pravilnik o utvrđivanju mišljenja djeteta propisuje i što se smatra prikladnim mjestom u kojem se djetetu mora omogućiti izražavanje mišljenja (v. čl. 5. Pravilnika). Prema prijelaznim i završnim odredbama, taj Pravilnik o utvrđivanju mišljenja djeteta ostaje na snazi do stupanja na snagu novog, donesenog u provedbi POBZ-a 2015. (čl. 560. st. 13. POBZ 2015.).

⁶⁸ POBZ 2015. sadrži i odredbe kojima se rješava kolizija među radnjama djeteta i njegovih zakonskih zastupnika u slučaju da sud djetetu prizna postupovnu sposobnost. Uz dijete, naime, zakonski zastupnik djeteta ovlašten je i dalje poduzimati radnje u postupku. Ako su radnje djeteta i zakonskog zastupnika djeteta međusobno u suprotnosti sud će, uzimajući u obzir sve okolnosti, osobito dobrobit djeteta, procijeniti hoće li uzeti u obzir radnju djeteta ili zakonskoga zastupnika djeteta (čl. 359. st. 4. i 5. POBZ 2015.).

3.6.3. Centar za socijalnu skrb

Prije donošenja odluke o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima djeteta s roditeljem sud će, po potrebi, pribaviti nalaz i mišljenje centra za socijalnu skrb ili ovlaštenog sudskog vještaka (čl. 416. st. 1. t. 3. POBZ 2015.).

Citiranom je odredbom čl. 416. st. 1. t. 3. POBZ-a 2015. otvorena mogućnost sudjelovanja centra za socijalnu skrb u postupku radi rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete stanovati, o ostvarivanju osobnih odnosa i drugim sadržajima roditeljske skrbi te o uzdržavanju djeteta kao pomoćnog tijela suda (čl. 356. t. 1. POBZ 2015.). Centar kad daje svoj nalaz i mišljenje imao bi zapravo ulogu specifičnog vještaka. On ne bi stjecao položaj stranke ili umješaka u postupku radi razvoda braka (i o roditeljskoj skrbi) te ne bi imao pravo na žalbu protiv odluke donesene u postupku u kojem je dao svoj nalaz i mišljenje. Centar zapravo pruža pomoć sudu, podupire sud kod utvrđivanja činjeničnog stanja. Sud bi umjesto centra za socijalnu skrb nalaz i mišljenje mogao zatražiti od ovlaštenog sudskog vještaka (čl. 416. st. 1. t. 3. POBZ 2015.).

Sud nije dužan prije donošenja odluke pribaviti nalaz i mišljenje centra za socijalnu skrb, odnosno ovlaštenog sudskog vještaka (čl. 416. st. 1. t. 3. POBZ 2015.). S druge strane, ako sud smatra potrebnim pribaviti nalaz i mišljenje, on to može učiniti po službenoj dužnosti, neovisno o volji stranaka (*arg. ex:* čl. 349. st. 1. i 2., čl. 350., čl. 416. st. 1. t. 3. POBZ 2015.). Ako je sud od centra zatražio nalaz i mišljenje, centar ih je dužan dostaviti u roku koji sud odredi (čl. 357. st. 2. POBZ 2015.).

3.6.4. Određena pitanja uz prvostupanjski postupak

3.6.4.1. Tužba

Parnični postupak radi razvoda braka pokreće se tužbom (čl. 369. st. 1. POBZ 2015.). Dok ObZ 2003. određuje da pravo na tužbu u bračnom sporu ne zastarijeva, osim ako je drugačije određeno ObZ-om 2003. (čl. 282. st. 1. ObZ 2003.), POBZ 2015. propisuje da pravo na tužbu u bračnom sporu nije ograničeno rokom, osim ako POBZ-om 2015. nije drugačije određeno (čl. 369. st. 2. POBZ 2015.).⁶⁹ Razlog za izmjenu treba tražiti u okolnosti što pravo na tužbu može biti ograničeno rokom, te ako tužba ne bude podnesena u prekluzivnom roku ili ako tužba bude podnesena prije isteka dilatarnog roka, tužbu treba odbaciti (čl. 282. st. 1. ZPP). Pravo na tužbu odnosno pravozaštitni zahtjev ne može zastarjeti, može zastarjeti samo pravo koje je posredan predmet spora.

⁶⁹ Odredba čl. 369. st. 2. POBZ-a 2015. također bi vrijedila i za prijedlog za sporazumni razvod braka.

Kao i prema ObZ-u 2003. (čl. 42. st. 2.), muž nema pravo na tužbu radi razvoda braka za vrijeme trudnoće žene te sve dok njihovo dijete ne navrší godinu dana života (čl. 50. st. 3. POBZ 2015.). Citirana odredba čl. 50. st. 3. POBZ-a 2015./ čl. 42. st. 2. ObZ-a 2003., kako se objašnjava u literaturi, ima za cilj zaštitu žene te ploda odnosno tek rođenog djeteta koji su ovisni o zdravlju majke.⁷⁰ Međutim, tu bi odredbu trebalo promatrati i kroz čl. 14. (Europske) konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda⁷¹ te čl. 6. EK-a. Rješenjem prema kojemu muž ne može podnijeti tužbu radi razvoda braka za vrijeme trudnoće žene te sve dok njihovo dijete ne navrší godinu dana – a iz čega proizlazi da žena za to vrijeme može podnijeti tužbu, ili ako se žena suglasi, da bračni drugovi mogu podnijeti prijedlog za sporazumni razvod braka, krši se zabrana diskriminacije, narušava se procesna ravnoteža glede prava na pristup sudu. Njome se jedan bračni drug–muž stavlja u neravnopravan položaja u pogledu prava na pristup sudu u odnosu na drugog bračnog druga–ženu.⁷² Trebalo bi, *de lege ferenda*, preispitati ima li i dalje mjesta u Obiteljskom zakonu odredbi prema kojoj muž ne može podnijeti tužbu radi razvoda braka za vrijeme trudnoće žene te sve dok njihovo dijete ne navrší godinu dana.

Ako bračni drugovi imaju zajedničko maloljetno dijete, uz tužbu radi razvoda braka tužitelj je dužan priložiti izvješće o obveznom savjetovanju (čl. 324. POBZ 2015.) i dokaz o sudjelovanju na prvom sastanku obiteljske medijacije (čl. 379. st. 1. POBZ 2015.). Dakle, posebne su procesne pretpostavke tužbe radi razvoda braka sudjelovanje bračnih drugova, odnosno bračnog druga koji podnosi tužbu, u postupku obveznog savjetovanja te na prvom sastanku obiteljske medijacije (*arg. ex:* čl. 54. st. 1., 3. i 4., čl. 379. POBZ 2015.), osim u slučajevima u kojima se prema POBZ-u 2015. ne provodi obvezno savjetovanje (čl. 326. POBZ 2015.) te obiteljska medijacija (čl. 332. POBZ 2015.) (*arg. ex:* čl. 54. st. 5., čl. 379. st. 6. i 7. POBZ 2015.).⁷³

⁷⁰ Alinčić, M.; Hrabar, D.; Jakovac-Lozić, D.; Korać Graovac, A. Obiteljsko pravo, 3. izd., Zagreb: Narodne novine, 2007., str. 83.

⁷¹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te Protokoli br. 1, 4, 6, 7, 11, 12, 13 i 14 uz tu Konvenciju (Narodne novine RH – MU, 18/97, 6/99 – pročišćeni tekst, 8/99 – ispravak, 14/02 – Protokol 12 i 13, 1/06 – Protokol 14; u daljnjem tekstu: EK).

⁷² Zbog odredbe Porodičnog zakona Federacije Bosna i Hercegovina (Službene novine FBH, 35/05, 41/05; u daljnjem tekstu: PZFBH) (čl. 43.) sličnog sadržaja Ustavni sud Bosne i Hercegovine je utvrdio kršenje zabrane diskriminacije iz čl. II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 14. EK-a u vezi s pravom na pristup sudu iz čl. II/3.e) i čl. 6. EK-a. Odredba čl. 43. je glasila: Muž nema pravo na tužbu za razvod braka za vrijeme trudnoće žene ili dok njihovo dijete ne navrší tri godine života. Zakonom o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine iz 2014. (Službene novine FBH, 31/14) citirana je odredba čl. 43. brisana, te je određena obveza bračnih drugova da i za vrijeme trudnoće žene, prije pokretanja postupka radi razvoda braka, podnesu zahtjev za posredovanje fizičkoj ili pravnoj osobi ovlaštenoj za posredovanje (čl. 45. st. 1. PZFBH). V. Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, br.: AP-369/10 od 24. svibnja 2013.

⁷³ O slučajevima kada se prema POBZ-u 2015. ne provodi obvezno savjetovanje i obiteljska medijacija v. *supra ad* 3.3. te 3.4. Treba primijetiti da u slučajevima kad se ne provodi obvezno savjetovanje, odnosno

Ako tužitelj uz tužbu podnese izvješće o obveznom savjetovanju starije od šest mjeseci, sud će tužbu radi razvoda braka odbaciti (čl. 379. st. 2. POBZ 2015.). Ako tužitelj uz tužbu radi razvoda braka nije podnio izvješće o obveznom savjetovanju i dokaz o sudjelovanju na prvom sastanku obiteljske medijacije, sud će pozvati tužitelja da ih podnese u skladu s danom uputom (čl. 379. st. 3. POBZ 2015.). Pritom će sud odrediti rok od osam dana za podnošenje izvješća i upozoriti tužitelja na pravne posljedice nepostupanja po nalogu suda (čl. 379. st. 4. POBZ 2015.). Smatrat će se da je tužba radi razvoda braka povučena ako izvješće o obveznom savjetovanju i dokaz o sudjelovanju na prvom sastanku obiteljske medijacije ne budu podneseni u određenom roku, a ako ponovno bude podnesena tužba radi razvoda braka bez izvješća o obveznom savjetovanju i dokaza o sudjelovanju na prvom sastanku obiteljske medijacije, sud će odbaciti tužbu radi razvoda braka (čl. 379. st. 5. POBZ 2015.).

U postupku radi razvoda braka tužitelj može bez pristanka tuženika povući tužbu dok postupak nije pravomoćno okončan (čl. 381. POBZ 2015.). I ObZ 2003. dopušta povlačenje tužbe bez pristanka tuženika, ali samo do zaključenja glavne rasprave, dok s pristankom tuženika, tužitelj to može učiniti dok postupak nije pravomoćno okončan (čl. 284. st. 1. POBZ 2015.). Uzimajući u obzir ZPP (čl. 193. st. 3.), prema kojemu se tužba može povući s pristankom tuženika do pravomoćnog okončanja postupka, bilo je potrebno u POBZ-u 2015. pomaknuti moment do kojeg se tužba može povući bez pristanka tuženika na moment pravomoćnog okončanja postupka.

Kao i prema ObZ-u 2003. (čl. 281.), POBZ-om 2015. uređena je mogućnost podnošenja protutužbe u sporu radi razvoda braka, odnosno općenito u bračnom sporu (čl. 371. POBZ 2015.).⁷⁴

3.6.4.2. Odgovor na tužbu i pripremno ročište

U postupcima radi razvoda braka i o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima djeteta s roditeljem ne primjenjuju se odredbe ZPP-a koje se odnose na odgovor na tužbu i pripremno ročište (čl. 411, čl. 372. POBZ 2015.).

ZIDZPP-om 2013., naime, uvedena je obvezatnost održavanja pripremnog ročišta u redovnom postupku čijim zaključenjem nastupa (relativna) prekluzija prava stranaka u iznošenju novih činjenica i predlaganju novih dokaza (čl. 299.

---

obiteljska medijacija nije niti moguće postizanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, a time i sporazumni razvod braka.

⁷⁴ Bračni drug protiv kojeg je podnesena tužba u bračnom sporu može kod istog suda protiv drugoga bračnog druga podnijeti protutužbu radi utvrđivanja da brak ne postoji ili za poništaj braka (čl. 371. st. 1. POBZ 2015.). Odluka o tužbi i protutužbi donijet će se u pravilu u jednoj presudi (čl. 371. st. 2. POBZ 2015.). Protutužba se može podnijeti i zbog razloga zbog kojih se tužba ne bi mogla podnijeti zbog toga što je istekao rok za njezino podnošenje (čl. 371. st. 3. POBZ 2015.).

st. 1. ZPP). Stranke mogu iznimno na glavnoj raspravi iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze ako dokažu da bez svoje krivnje to nisu mogle na pripremnom ročištu (čl. 299. st. 2. ZPP), u protivnom sud neće uzeti u obzir naknadno iznesene činjenice i predložene dokaze na glavnoj raspravi (čl. 299. st. 3. ZPP). Takva struktura i organizacija prvostupanjskog postupka nije primjenjiva na sporove radi razvoda braka te o roditeljskoj skrbi i ostvarivanju osobnih odnosa budući da je u tim sporovima naglašeno istražno (i oficijelno) načelo, te sudac mora moći uzimati u obzir nove činjenice i dokaze po službenoj dužnosti na glavnoj raspravi, pa i one koje su stranke tek na glavnoj raspravi iznijele odnosno predložile (*arg. ex.*: čl. 349. st. 1. i 2., čl. 350. POBZ 2015.).

U sporovima radi razvoda braka te o roditeljskoj skrbi i ostvarivanju osobnih odnosa nisu primjenjive niti odredbe ZPP-a o odgovoru na tužbu jer okolnost da tuženik nije u roku koji mu je sud odredio podnio odgovor na tužbu ne može u ovim sporovima rezultirati presudom zbog ogluhe (čl. 349. st. 1. i 2. POBZ 2015.). Osim toga, u sporovima u kojima se odlučuje o pravima djece – među ostalim adhezijskim sporovima o roditeljskoj skrbi uz brakorazvodni postupka – prvo ročište za glavnu raspravu se mora održati u roku od petnaest dana od dana pokretanja postupka, pa praktični se tužba niti neće moći dostavljati na odgovor prema odredbama ZPP-a (čl. 347. st. 2. POBZ 2015.).

3.6.4.3. Dokazni postupak: utvrđivanje dobrobiti djeteta

POBZ-om 2015. izrijekom su uređeni zadaci te metode rada suda u cilju utvrđivanja dobrobiti djeteta. Prije donošenja odluke o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima djeteta s roditeljem sud će (1) omogućiti djetetu da izrazi svoje mišljenje; (2) utvrditi na koji način je svaki od roditelja provodio vrijeme s djetetom i na koji način je ostvarivao roditeljsku skrb o djetetu prije pogoršanja obiteljskih odnosa; i (3) po potrebi, pribaviti nalaz i mišljenje centra za socijalnu skrb ili ovlaštenog sudskog vještaka (čl. 416. st. 1. POBZ 2015). Osim toga, sud će u postupku posebno cijeniti (1) spremnost svakog od roditelja na suradnju u postupku obveznog savjetovanja ili spremnost na sudjelovanje u obiteljskoj medijaciji; i (2) spremnost svakog od roditelja na poticanje ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem (čl. 416. st. 2. POBZ 2015). Spremnost na suradnju, međutim, nije od važnosti u slučajevima obiteljskog nasilja (čl. 416. st. 3. POBZ 2015).

Sud bi bio dužan osvrnuti se u obrazloženju svoje odluke ne samo o tome je li djetetu omogućeno da izrazi svoje mišljenje, a ako nije, navesti razloge za to (čl. 360. st. 4. POBZ 2015.), već i o načinu na koji je svaki od roditelja provodio vrijeme s djetetom i na koji način je ostvarivao roditeljsku skrb o djetetu prije pogoršanja obiteljskih odnosa, kao i o spremnosti svakog od roditelja na suradnju i postizanje

sporazuma, posebice u odnosu na ostvarivanje osobnih odnosa djeteta s (drugim) roditeljem (*arg. ex.* čl. 416. st. 1. i 2. POBZ 2015.). Ako bi u obrazloženju odluke nedostajali razlozi te ocjena suda o tim odlučnim činjenicama, presuda bi se u tom dijelu mogla pobijati budući da ima nedostatke zbog kojih se ne može ispitati (čl. 354. st. 2. t. 11. ZPP).

3.6.4.4. Presuda

U nedostatku posebnih odredaba POBZ-a 2015. o donošenju, objavi, pisanoj izradi i dostavi presuda u sporu radi razvoda braka te rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete stanovati, o ostvarivanju osobnih odnosa i uzdržavanju djeteta, primjenjivale bi se na odgovarajući način odredbe ZPP-a (čl. 346. POBZ 2015.). Pritom POBZ 2015. sadrži posebne odredbe o izreci i obrazloženju odluka (o roditeljskoj skrbi te ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem) (čl. 417. st. 2. i. 3., čl. 421. POBZ 2015.), kao i o objavi odluka na e-oglasnoj ploči suda (čl. 367. POBZ 2015.).

Izreka odluke suda o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s (drugim) roditeljem mora sadržavati detaljne podatke o načinu, vremenu i mjestu preuzimanja, odnosno povratka djeteta, a po potrebi i troškovima ostvarivanja osobnih odnosa roditelja s djetetom (čl. 417. st. 2. POBZ 2015.).⁷⁵ Sud je dužan u obrazloženje odluke unijeti pisano upozorenje o pravnim posljedicama nepoštivanja obveze omogućavanja ostvarivanja osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem, i to (1) mogućnost izricanja novčane kazne u iznosu do trideset tisuća kuna; (2) mogućnost izricanja zatvorske kazne od jednog dana do šest mjeseci; te (3) mogućnost promjene odluke s kojim će roditeljem dijete stanovati (čl. 417. st. 3. POBZ 2015.). To pisano upozorenje, međutim, ima informativno-edukativni karakter budući da do određivanja navedenih kazni (zapravo sredstva ovrhe – čl. 523. st. 1. POBZ 2015.), te (eventualne) promjena sudske odluke može doći samo u pokrenutom ovršnom postupku, odnosno postupku za izmjenu odluke o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem.

Za obrazloženje odluke o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi i osobnim odnosima djeteta s roditeljem v. i *supra ad* 3.6.4.3.

Prema POBZ-u 2015., odluka o roditeljskoj skrbi i ostvarivanju osobnih odnosa s djetetom ne mora biti obrazložena ako je donesena na temelju sporazuma roditelja (čl. 420. POBZ 2015.) ili ako je odluka bila usmeno objavljena u nazočnosti svih

⁷⁵ U postupcima u kojima se odlučuje o ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s roditeljem sud je dužan, ako izostane sporazum, voditi računa da mjesto na kojem će se ostvarivati osobni odnosi djeteta s roditeljem bude prikladno za dijete, uzimajući u obzir istodobno stvarne, prostorne i vremenske mogućnosti roditelja koji ima pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom (čl. 417. st. 1. t. 3. POBZ 2015.).

stranaka i sve su se stranke – uključujući i dijete zastupano po posebnom skrbniku – odrekle pravnih lijekova (čl. 421. POBZ 2015.).

O objavi odluka na e-oglasnoj ploči suda (čl. 367. POBZ 2015.) vrijedi ono što je navedeno za postupak radi sporazumnog razvoda braka (v. *supra ad* 3.5.5.).

3.6.5. Pravni lijekovi

U nedostatku posebnih odredaba POBZ-a 2015. o žalbi protiv odluka o razvodu braka, o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem i o uzdržavanju djeteta, vrijedile bi na odgovarajući način odredbe ZPP-a (čl. 346. POBZ 2015.).

POBZ 2015. sadrži odredbe o izvanrednim pravnim lijekovima protiv presude donesene u bračnom sporu – tako i sporu radi razvoda braka, te protiv presude o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem i o uzdržavanju djeteta.

Odredbe o izvanrednim pravnim lijekovima protiv presude o razvodu braka, u odnosu na ObZ 2003. (čl. 285.), nisu se mijenjale. Protiv drugostupanjske presude donesene u sporu radi razvoda braka revizija nije dopuštena (čl. 373. st. 1. POBZ 2015.). Protiv pravomoćne presude kojom se brak razvodi, nisu dopušteni izvanredni pravni lijekovi niti druga pravna sredstva (čl. 373. st. 2. POBZ 2015.).

Novinu u odnosu na ObZ 2003. (čl. 299.) predstavlja propisivanje tzv. izvanredne revizije protiv drugostupanjske odluke o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o roditeljskoj skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa djeteta s drugim roditeljem i o uzdržavanju djeteta. Protiv tih odluka dopuštena je revizija iz čl. 382. st. 2. ZPP-a (tzv. izvanredna revizija) (čl. 422. POBZ 2015.).

4. RAZVOD BRAKA BRAČNIH DRUGOVA BEZ MALOLJETNE DJECE

Najvažnija izmjena u odnosu na postupak radi razvoda braka bračnih drugova koji nemaju zajedničku maloljetnu djecu očituje se u propisivanju izvanparničnog postupka kao pravozaštitnog puta za one koji sporazumno traže razvod braka (čl. 433., čl. 453. POBZ 2015.). Pritom, POBZ-om 2015. nije preuzeto načelo ObZ-a 2003. prema kojemu svi bračni drugovi koji se žele razvesti, neovisno o tome imaju li zajedničku maloljetnu djecu, moraju se javiti ovlaštenom posredovatelju radi provođenja postupka posredovanja jer u protivnom se ne mogu razvesti (čl. 44. t. 1. ObZ 2003.). Obvezno savjetovanje, kao i obvezatnost prvog sastanka obiteljske medijacije, rezervirana je samo za bračne drugove sa zajedničkom maloljetnom djecom (čl. 54, čl. 322., čl. 379., čl. 456. – 458. POBZ 2015.).

Za postupak radi razvoda braka bračnih drugova bez zajedničke maloljetno djece vrijedi sve ono što je *supra ad* 3. rečeno za bračne drugove koji imaju zajedničku maloljetnu djecu, osim dijelova koji se odnose na postizanje i odobravanje plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, te odlučivanje o tome s kojim će roditeljem dijete stanovati, o ostvarivanju osobnih odnosa s drugim roditeljem i drugim sadržajima roditeljske skrbi, kao i o uzdržavanju djeteta.

5. ZAKLJUČNE NAPOMENE

Obiteljskopравnom reformom učinjene su ozbiljne intervencije u postupak radi razvoda braka bračnih drugova koji imaju zajedničku maloljetnu djecu. Cilj tih izmjena je u prebacivanju odgovornosti za odlučivanje o ostvarivanju roditeljske skrbi te osobnih odnosa nakon prestanka obiteljske zajednice roditelja s države na roditelje, uz zadržavanje mogućnosti države da intervenira u one odnose u kojima je ugrožena dobrobit djeteta, kako kroz kontrolu postignutih sporazuma roditelja, tako i izricanjem mjera za zaštitu prava i dobrobiti djeteta.

U cilju postizanja sporazuma roditelja o roditeljskoj skrbi, ostvarivanju osobnih odnosa te uzdržavanju djeteta, POBZ 2015. propisao je nove institute i mehanizme (obvezno savjetovanje, obiteljska medijacija, plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, tablice o uzdržavanju, Centar za posebno skrbništvo), a vrijeme će pokazati hoće li oni i kako zaživjeti te funkcionirati u praksi.

SUMMARY

A NEW APPROACH TO REGULATION OF THE PROCEDURE FOR DIVORCE IN CROATIA

The aim of this paper is to analyse the basic characteristics of family-law reform and novelty that this reform brought to the divorce procedure in Croatia.

The second part, that follows the introduction, portrays the basic features of the reform of divorce procedure. Then follow the parts of the paper with analysis of the organizational- competence-functional aspects of the divorce procedures for spouses who have common minor children and spouses without common minor children.

The final, fifth part of the paper, contains the evaluation of a new regulation on divorce procedure.

Key words: *divorce, plan on joint parental responsibilities, mandatory counselling, family mediation, child, social welfare centre, court, proceeding*